

sau de gârliciu. id. ib. 39. / ~~pro~~ (Mai rar). Firidă boltită, scobitură boltită în zid. În mănăstirea Neamțului și până astăzi locul din altar, destinat pentru stareș și care este o scobitură boltită în zidul despre miazăzi al altarului, se numește „argeana” stareșului. HEM. 1576. §2. Gârliciu pînîței. Argeș se chiamă la un beciu sau la o pînîță gura cea mare, pe care se vără poloboacele și intrarea cea mică de prin dugheană. Se întreabă, de ex.: „pe unde te duci în beciu? prin argeș?” (Mocșu, în Covârșiu), HEM. 1575.

H 2

[Aliniat!]

→ scheletul de lemn al unei case. [1° (Regional)]

III. (Arhit.) 1°. ~~Argeș~~, casa ridicată numai din stâlpi și pusă „cunună”. (Someș. RETEGANUL, ap. VICIU, GL. „Argeș” se numește tot materialul lemnos la clădirea unei case, afară de părăși, de ex. costoroabele, grinzi, căpriorii și leăturile; toate acestea sînt argeș. Tot așa la o șură sau alt acaret. ~~Argeș~~, în (Noamța), HEM. 1575. La clădirea unei case, de asupra părășilor, în carmeziș, se așază grinzi, costoroabele și alte leături, care toate la un loc se chiamă „argeș”, iar de asupra se așază apoi căpriorii, pe care se bat leăturile și pe leături dranița sau acoperișul. Se zice, de ex.: „Am rădicat argeana, mai trebe căpriorii, leăturile și apoi dranița. (Noamța, în Noamța), HEM. 1576. La ridicarea argelei (acoperișului) unei case, se leagă pe vârf un șumucag de paie. SEZ. III, 49. (Mor.) La moară „argeana” stă de-asupra, în capul amănărilor. (Noamța, în Vasiluța), HEM. 1575.

1a
1a
H 2
1a
1a
1a

Acoperișul casei.

H 1 b.

2.° (Plutărit). Fiecare dintre cele două grinzi (lemne) legate la marginile opuse ale unei plute, pentru a o întări, ~~pentru a~~ împiedicând desfacerea ei; argică. Cf. LEX. TEHN. ~~Pluta-~~

Plutași, când fac plute de dulapi, lătunoi sau scânduri, pe de laturi, adică la stînga și la dreapta plutei, leagă strîns câte-o grindă, numită „argeș”. Aceste argele apără pluta de a nu se desface, cănd va fi izbită, de valuri, de vreun pod sau fărnc etc. Se zice, de ex., am așezat argelele, ca să întăresc pluta. (Noamța, în Nemțu), HEM. 1576.

1a

3.° (Silo.) Trunchiu de arbore care, în exploatarea de păduri, se așază pe laturile potecilor de alunecare. LEX. TEHN. 4.° (La pl.) ~~argicele~~ ^{Marades la}. Lemnele puse la marginea unei grămezi de lemne, pentru a le sprizini, a le împiedica să cabă. Com. i. IORDAN (Borca, XXXI Baia).

[Pl. -gèle.] Si: (diab.) karjea s.f.]

— Etimologia necunoscută. Hasdeu, *Etyrn. Magn.*
Rom. 1577-1580 îl derivă din grec *ἀργήλα* „casă sub-
terană” (în sec. III a. Chr.), *ἀργήλα* „cameră de scâ-
dat” (la vechii Macedoneni), pe care le crede cuvinte
greco-tracice. E de părere că *argeaua* noastră n’are
a face nimica cu turc. (djagafal) *arğa* „~~sușcă, boltă~~”
(Sensul acesta însă ar putea fi cel fundamental. Din
el s’ar explica, pe de o parte, înțelesul de sub III:
„scheletul de lemn al unei clădiri”, pe de alta cel
de sub I „bordeiu”, apoi, în special, „bordeiu sau
clădire de lemn în care se țese” și, în urmă, „războiu”
și „o parte a războiului”. Tot de la „*putie*” ajungem
la sensul de „*șridă*”, apoi „*boltitură*” și „*deschizătură*
boltită, gârliciu”).

ARGELĂ vb. I Trans. A îndrepta,
a ciopli, a fasona un lemn (a-l face ca
o *argea*). Com. i. IORDAN (Borca, ~~și~~ Baia).
[Prez. ind. *argeléz* ~~xi~~]

ARBÉLA s.f. v. arghéla.

ARGELĂS ~~v. (Invict)~~ s.m. ~~Derivat al lui *argelă*~~

~~MA~~ (Bană) Cocioabă, bordeiu. *Argelash* = vile tec-
tum. ANON. CAR.

[Pe lase]

- Derivat dela argea cu suf. as.

ARGELUȚĂ s.f. ~~Derivat al lui *argelă*~~

argelă [Pe lute]

- Derivat dela argea cu ~~suf.~~ suf. uță.

(4)

da

ARGENTIFÉR, -Ă adj. Care cuprinde argint, argintos (r)
Concentrat de pirita auro-argintifera. NOM. MIN. I 193.

P. lumb argintifer. [si: argintifér, -ă adj.]

- N. din fr. Argentifere, idem.

ARGENTIN, -Ă adj. (~~Argin~~ (Franken, rar))
argintiu.
- N. din fr. argentin, idem.
ARGENTIT, -Ă adj. v. argintit.

ARGESEANCA s. f. (~~la~~ Muscel) un soi de
peste migrator care se pescă în regiunea Muscelului venind de
pe Argeș. Cf. BĂCEȘCU, P. 183.

[Pe -mca.]

- derivat dela Argeș cu suf. -anca.

ARGHELĂ s. f. Hargos. - (la Banat) Herghelie
Argela. Pflodoplatz. Stoterei. JAHRESBER. III, 313.
Căi în arghelă se prind cu pălămarul. Com. LIUBA.

[Pe = ghele | si: argela s.]

- Din sârb. ergela, erđela, idem. Cf. ȘIO. I, LXXXI. Cf. dubletul herghelie.

5

ARGHELĂR Ș. III. ~~Cardous d'un l'arce~~. (Bar) (Bar)
Herghelegiu. In țara Hăteguului, La biertu' m-
păratului, Unde-și beau ciobanii banii Și-arghe-
larii-și mâncau caii, Gruia bea cu fetele. BIBICESCU,
P. P. 309.

[pp. lari.]

- derivat de la ărghelă cu suf. -ar.

ARGHĒLEGIU s. m. v. hergheliegiu.

ARGHESI V. IV. v. argisi.

ARGH. IHAL (~~arghet~~) s. m. v. arșihal.

ARȘINĂ A. f. (~~argș~~) (regional)

Albină mare. CHEST. VI 23.

[pp. - ine.]

ARGHIROFI⁴ - A adj. (și substantivat)
(Persoană) care este lacomă de bani, care
ușurează arginții (30).

- N. din n.-grec. ἀργυροφίδης.

(6)

ARGHIROFILIE s.f. (~~Intabulată~~ Mai

ales despre clericii care se arată lacomi de bani,
traficând cu oficine lor.) ^{Lăcomie de bani.} ~~Tubă de argint.~~ Cf. ~~simonie.~~

Din n.-grec. ἀργυροφιλία, idem (din ἀργυρος „argint” și φίλος „iubire, prietenie”).

ARGHISI' (~~Intabulată~~ vb. IV) v. argăsi.

ARGI (As.f.) = argea (III 2°). Comu I. IORDAN.
(~~Intabulată~~) [Pl. - gele.]

severă delo argă cu suf. - ica.

ARGIE s.f. (Regional) Denumire dată
pământului celui mai bun. PORU CIC, E. 60.
[Pl. - gi.]

ARGIAL s.n. v. argihal.

ARGIL s.n. v. argila.

ARGILA s.f. (Min.) Rocă sedimentară formată
dintr-un amestec de siliciți de aluminiu
cu alte substanțe. LEX. TEHN. G. lut,
humă, clisă (Al. STAMATI).

Argilele sânt silicați de aluminiu hidratați. PONI, CH. 235. Argila plastică [formează], când e amestecată cu apă, un aluat căruiia putem să-i dăm... orice formă.

id. 16.235.

Fig. Fusă rășucă
Celu Roana z ni
apărură apoi marile
de argilă ale
bărăbă 34001
N. F. 46.

Pl. - gile. / Si: argil din. /
- N. din fr. argile vadem.

ARGILÓN, -OÁSA adj. Argiloua. (Care contine
(multă) argilă, humos, elisos, lutos. Slat argilos.
PONI, CH. 124.

din
redus

Marmă argilooasă
MACAROVICI, (H. 358).

Fr. Pământiu la Lata.

~~Fig.~~ Clioara iritata
si argilooasa si
ricică...
...volumele. CA. PETRESCU,
T. II x 137

- N. dupa ^{lin} fr. argileux sau derivat dela
argila cu suf. -os.

ARGIMAGZAR s.n. (Invechit) v. arzimazgar.

ARGINT s.n. f.m. (Min.). 1.º Metal pretios de
culoare albă caracteristică, foarte strălucitor,
sonor. LEX. TEHN. Argintu sau auru sau
elemente nec de la urul n' au jelic. COD.

no compoziție
reprezentare

VOR. 22/13. Capul sfântului Grigorie... stă până astăzi
la sfânta mănăstire la Slatina, ferecat cu argint
și cu pietre scumpe. NECULCE, LET. II, 203. Flori de
teiu el are'n păru-i și la sold un corn de-argint.
EMINESCU, p. 103. Hainele de pe feciori Sclipeau
de-argint. COBUC, B. 19.

An. Sase Anouri
de argint, din zestă. CAZ; AIR, P. 142.
Vânzătorii din prăvălie de așue pe
tău de argint o fărâșurică cu zărdet.
PAS, L. I, 83. Lai trase din zestă al
cată fea... un ceas gros de argint. DU-

MITRU, B. P. 86. Nevastă cu brâu de-argint.
Dragă mi-ești până'n pământ! HODOS, P. P. 62. De
apre un porumb bun se șice: curaj ca argintul și uscat
ca fierul. (Slujitorii Alboteni la Drăneștii de Sus. HEM
100) ? Argint suflat cu aur.

reprezentare

- N ^{hin} dupa fi. argileux * idem sau derivat dela argile cu suf. -os.

ARGIMAGZAR s.n. ~~Invechit~~ v. arzimazpar.

ARGINT s.n. f.m. (kin.). 1.º metal pretios de
culoare albă caracteristică, foarte strălucitor,
sonor. LEX. TEHN. Arginta sau aurul sau
elemente nece de la urul n-au jehit. COD.

VOR. 22/13. Capul sfântului Grigorie... stă până astăzi
la sfânta mănăstire la Slatina, ferecat cu argint
și cu pietre scumpe. NECULCE, LET. II, 203. Flori de
teiu el are n'păru-i și la sold un corn de-argint.
EMINESCU, P. 103. Halzele de pe feciori Sclicean
de-argint. COBUC, B. 19.

de argint, din zestă. CAZI RIK, P. 142.
Vânzătorii din prăvălie de așue pe
tău de argint o furătură cu zădărnici.
PAS, L. I, 83. Am țese din zestă de
catifelea ... un ceas gros de argint. DU-

MITRU, B. F. 36. Nevastă cu brâu de-argint.
Dragă mi-ești până'n pământ! HODOȘ, P. P. 62. De
spre un porumb bun sozice: curat cu argintul și uscat
ca fierul. (Slujitorii Albotesti, în Brăila) HEM.
1609. † Argint suflat cu aur. argint curat
argint blănos. PONTBRIANT [Bani]] să fie prisno de
argint curat, și să fie de plin și la cumpănă. PRA
MOLD. 414.

argint
V și după de cinci
d'argint (o moneda de cinci
de argint), id. 18. 187.

~~calități de puritate cu ale argintului Alberto,~~
~~stălucirea, sau valoare / în sâtele, material sau moral / ca~~
~~a argintului.~~

Post. Cuvintele domnului sânt argint
tămurit. BIBLIA (1688) Ps. 52. (Cl. Cuvintele Dom-
nului, cuvinte curate, argint ars. CORESI, ap. HEM.
1808). Fața, mai albă ca argintul crinului. EMINE-
SCU, N. 4.

Pr. 3/52. x

Rozele erau] mutate
în argintul lunii
MALEDONSKI, O.T. 134.

în amurg de argint,
Și oprirea de craci-unu
BACCIVIA, C. R.

Și foamta care sîrîusc
deșugantă n poala,
Și vișocele iermin cu
plete de argint.
DESLIU, G. 51.

Munta de argint:

sărbătorirea celei de-a 25-a aniversări a căsătoriei
unei perechi în viață. Compus: V. argint - tînă

2. (Numele la pl.) Arginturi Obiecte
(îndeosebi vase) de argint; argintării: cf. arama (II 2°).

Arginturi și odoare ce au găsit. MUSTE, LET. III.
19/11. Avem nește arginturi să ne lucrăse;
ce să vie, să ne tocnim și să-i dăm argintul. DOC.
(1707), ap. IORGA, B. R. 69. Invățătura de a spălt arginturile i vase de
cositor...: Ia sare subțire pisată... MSS. (1749), ap.
GCR, II, 46/22

N.B.
capitlale!

(decele după v. sl.
Srebro - sereci, care
trădese pe gr. ἀργύρο
κόπος) argintu-
trătoriu = argintar,
zlatar. Sinistric
sarecarale, cu nume
argintu trătoriu (arg
taru N. TESTAMENT 16
zlatariu BIBLIA 1683
cel ce făcea case d
argintu co
Vok. 8/2.

(Și în forma d'argint)

3. Ban (de argint). Băgara de SAMĂ
pretului lor și aflară cinci înturearece ole
argint (denari N. TESTAMENT 1648) COJ. VOR.

4/1. Si se tîrgui cu lucrătorii, cu argint (= dinar)

pe 7. TETRAEV. (1574), 234. (După fr.) Aplăti

în argint = cu bani de argint. | (mai ales la

pl.) Argintu = bani. Argintu (bani PSA 67. iși) săi nu-
deade iuti, aslam. DOSOFFEIU, ap. HEY. 1610.

Ah, și cadavrul
cel jalnic pe-arginți, nemilosul, îl vinde. COȘBUC,
E. 22. Mers-au părinții cu-arginți, Să-l poată ră-
scumndărd. POMPILIU, B. 82

131-CCVIT, 0. 2. 2.
Joanina cose simice
de argint
si viforele iernu cu
plete de argint.

DESLIU, G. 51.

Munta de argint.

sărbătoarea celei de-a 25-a aniversări a căsătoriei
unei perechi în viață. ~~Compus: Vargintă tătărească~~

2. (Mama la pt.) Arginturi Obiecte
(îndeschi vase) de argint; argintării cf. arama (II 2°).

arginturi și odoare ce au găsit. Au luat multe
1912. Asem nește arginturi să ne lucrize: MUSTE, LET. III.

ce să vie, să ne tocmim și să-i dăm argintul. DOC.
(1707), ap. IORGA, B. R. 69. Încăpătura de a spăi arginturile i vase de
cositor...: la sare subfire pisată... MSS. (1749), ap.
GCR, II, 46/II

(decalc după v.osl.
Srebro - srebici, care
traduce pe gr. ἀργύρεος
κόπρος) argintu -
tătoru = argintar,
2 lătar. binetrie
sarecarele, cu nume
argintu tătoru (argy-
tariu N. TESTAMENT 164
2 lătaru BIBLIA 1688
cila ce făcea case de
argintu, coz
Vol. 8/2.

N.A.
capitolele!

(Si în forma d'argint)

3. Ban (de argint). Băgara de samă
pretului lor și aflară cinci înturearece de
argint (denari N. TESTAMENT 1648) COJ. VOR.

7/1. Si se tărghi cu lucrătorii, cu argint (= dinar)
pe 7. TETRAEV. (1574), 234. (după fr.) Aplăte

în argint = cu bani de argint. (Mai ales la

pt.) Argintu = bani. Argintii (bani PSA 117. 1651) săi nu-i
deade în h. aslam. DUSOFTREIU, ap. HEN. 1610.

Ah, și cadavrul
cel jalnic pe-argintu, nemilosul, îl vinde. COȘBUC,
X. 227. Mers-au părinții cu-argintu, să-l poată ră-
scumdară. POMPILIU, B. 82.

4. Hui rod argintilor zintu. GENIUC, V. 83.

Mari bogătanii, Fiare făimânde-motate
de aur de argintu și de brucate. GENIUC

10. 16. 153. Decăderea lui Rebeanu
ca scriitor - este regretatul firăse al

[faptului că] rupt de poporul său,
s'a vândut pentru un pumn de argintu.
Cusmanilor... poporului VITNER, CR. 103/5

(Transilv.) Zlot, florin. Am dat doi argintu pe
pucețul acesta. (Cu același suflet) Dragintu ban. (pt. dragintu)

Si săpau de cinci d. argint. HODOS, P.P. 117.

-9-
Avere în bani gata.

Decât cu argintul în
ladă și cu nevasta neroadă, Mai bine cu lada goală
și cu nevasta marghioală. ZANNE, P. IV, 492.

Expr. Iubire

de argint = lăcomie de bani.

La puținței se află acest dar, ca să nu-i
birnească pofta lăcomiei și iubirea argintului. MU-
STE, LET. III, 82/11.

Iubitor de argint = lacom
de bani. Nebitor de argint. ANTIM, P. 88.

Iubitorul de argint... șade de-
ștept lângă comoara sa. MARCOVICI, C. 9/9.

Argint viu

4°. Compus: argint-viu = mercur.

Argint viu = „argentum vivum”. ANON. CAR.
Unii lucră la argint-viu, aur, argint, arama... GEO-
GRAFIA ARDEALULUI (secol. XVII), ap. GCR. 4, 178/23.
Sânt veninuri înfricoșate: argintul-viu, arama, gri-
spanul, antimoniu și altele. CALENDARIU (1844), 69.
Despre un copil prea viu se zice: iute ca argintul
viu. (Clopotea în Bana), ap. THEM. 1619. Când ai
sti, cât îi de veselă... fică-mea, că-i vine logodnicul!
Par'că are argint-viu într'însa. Sare pin casă, frate,
și joacă drăgaica, ca o nebună! ALECSANDRI, T. 997.

191

Una, mied cât o
lingură și iute ca o
pițuțică de argint viu,
le întrec pe toate, deși
scrii în gât...
HOGAȘ, M. N. 17-18. ↓

↳ Nu se află pe lume pești ca cei
din apa Moldovei... lăcomosi și
iute ca argintul viu. SAOYEANU, M. F. 31.

[P. ~~radice~~ neobisnuită (ad 20) - gintui; (ad 30)
- gintui.]

— Din lat. argentum (și cu sensul de „Silber-
geschirr, Silberzeug” și „Silbergeld”; „mercuriul” se
numește argentum-vivum); alb. argjnt (argjntaire, „Sil-
berzeug”), ital. argento (și cu sensul de „bani”; plur.
are sensul de „Silbergerätschaften, Silberzeug”; ar-
gento-vivo „Quecksilber”), sard. log. argentu, engad.
argient (argient viu „Quecksilber”), v.-prov. argen,
fran. argent (și cu sensul de „bani”; vis-argent și,
învechit, argent-vis „mercuriu”), v.-span. argento
(astăzi: plata).

do
ARGINTĂ ob. I. A acoperi ^{un obiect} în stăut sub;
țire de argint; pentru o-i da ~~culoarea~~, lui îl n
inalterabilitatea acestuia; a sofli cu argint. Cf. ar-
ginti, arginti, argintui. Când voim să argintăm un obiect, trebuie
mai întâi să curățim perfect suprafața sa de orice
materie străină. PONI, F. 268. | Fig. VA face să albă
luciu sau strălucirea argintului. Pe coasta dealului...
luna, ce răsărise de vreme, argintă rotunjimile pepe-
nilor înrouași. [SANDU]-ALDEA, SĂM. II, 103. B

B. S necau mal apoi mării
pîntra casele obțului și
răsăritie le arginta
coasece. CAMILAR, N. E. 385.

V Acum luna argin-
tate în Egiptul antic
ENINESCU, P. 70.

[Prec. ind. argintez] și (cu schimb de conjugare) arginti, arginti ob. IV.]

— Derivat/din argint (cf. ital. argentare, engad.
argionter, fran. argenter).

H delo

ARGINTĂR s.m. 10 Cel care lucrează sau vinde obiecte de argint. Cf. ~~franc. lat.~~ ^{do} zătar.

Un argintariu (argintu-tăietorii COO.VOR. 8/1, zătarii BIBLIA 1688), anume Dimi: tre, care făcea biscariți de argint. N.TES.

TAMENT (1648), ap. HEM. 1614.

Se opreau tre-cii, Armonii, Turcii și Lidonii, de a se stabili pe la bășaguri, ca argintari sau aurari. FRĂNCU-CAT. DURA, M. 10.

20 Meșterul sau fabricantul, ca și același timp poate și negustorul, unor obiecte prețioase de argint (de aur și de alte metale de valoare excepțională); bijutier, jiuvaer: Gri.

S'a descoperit... mai multe obiecte antice de mare preț, printre care și un vas magistral de orfăvărie elenă... Argintarul elen... va fi lucrat vasul... după cererea vre-unui rege scit. ODOBESCU, II, 27b. Fata a sis împăratului, că, dacă voiește să o mărite cu tânărul care i-l aduseră, să poruncească... a-i aduce... o furcă cu caterul și fusul cu totul de aur... Împăratul chemase pe starostea de argintari și-i poruncise, zicându-i... „să-mi dai gata furca, care o cere fata mea!” ISPIRESCU, I, 91. ~~Am~~ Am văcut la un argintar o salbă de mărgăritare. (Loc. din Transilv.)

[Pl. - tari. (Si: (dial.) argintării s.m.]

— Din lat. argentarius: ital. argentajo „Silberarbeiter“, fran. argentier „zaraf, bancher; păzitorul obiectelor prețioase ale regilor“, span. argentero „Silberarbeiter“.

ARGINTĂRE s.f. Acțiunea de a arginti și rezultatul ei; argintire, argintuire.

Argintarea și aurarea sânt... aplicări a) lef descompunerii sărurilor prin curenți. PONI, F. 268.

[Pl. - Fări.]

- ^{abstracți} ~~Infinitivul~~ ^{verbul} al lui arginti. ~~devenit abstracți~~ ^{verbal}

ARGINTĂREASA s.f. Solie de argintare, cea care face lucrări de argintare (29)
Cf. argintăriță. [Pl. - rese.]

- Derivat dela argintar cu sufix lăsa.

do

ARGINTĂRIE s.f.

obiecte (tăcămuri, vase etc.)

1°. Scutela de argint dintr'o casă, dintr-o biserică etc.; obiecte de argint care formează o garnitură; arginturi. Au aflat multe lucruri scumpe... argintării. NECULCE, LET. II, 165/32. Pentru argintării și arămuri să arată mai jos în ce chip să se urmeză FURICARIUL, XI, 347. Am pus de a topit niște scule de aur și toată argintăria, câte le aveam lăsate de unii și alții amanet la mine. GHICA, ap. HEM. 1615. | Aplicații de argint, cusături cu fir de argint (pe halne, pe șea etc.). L-au trimis la căpitan-pașa pocton, cu patru cîhodari îmbrăcați în halne cu sarmă și cu argintării. DIONISIE, C. 191.

V (a. 1811).

2°. Artă de a lucra în argint și aur [diferite] feluri de obiecte: lucruri, scule, obiecte de argint și aur. COSTINESCU.

Ța L sau

3°. Locul sau magazinul, în care se fabrică sau se vînd astfel de obiecte. ib.

[Pl. - ării.]

- Derivat dela: (ad 1°) argint cu suf. - ărie, (ad 2°-3°) argintărie cu suf. - ie.

ARGINTĂRIȚĂ s.f. (Bot.) = coada-racului.

(Regional)

[Pl. - ărite.]

V HASDEU, ap. CADE.

- Derivat dela argint cu suf. - ărite.

ARGINTĂRIȚĂ s.f. = argintăreasa.

meșugur

Cf. LB. [Pl. - ărite.]

- Derivat dela argintărie cu suf. - ărite.

ARGINTAT o.n. = argintare. [Pl. - ături.]

- Participiul lui argintărie devine adjectiv

Abstract verbal al lui argintărie.

ARGINTAT - A adj. Suflat cu argint.

A primit în dar o tavă argintată.

Fig. cu lucruri de argint, de culoarea argintului, argintiu. Aripă de porumb ărită.

Căntă cu mîna... în
chisea de Nürnberg, cu
figuri albastre și argin-
tate. DUMITRU, B.F. 52

argintate - DOSOFTEIU, op. HEM. 1623.

Catarg și pânze argin-
tate

Alia ușor sunt le-

MACE DONSKI, O.I. 133.

[Liniilor] veniti încă
odată, spre revera mea
cu fire leag... atel de
argintate!

GALACTION, O.I. 1343.

Vencare într'una loci de motoare
Argintate cocoare. BENIUC. V. 123.

- Participiul lui arginta ~~devine~~ ^{cu verbul de} adjectiv.

ARGINTĂTOR, - OARE adj. = argintător.

- Derivat dela arginta cu suf. -ător.

ARGINTEALA s-f.

L. a
x sau

1°. Arta de a poloi
sulfă cu argint sau de a face aplicații de argint.
2°. Pojghită x pătură subțire de argint depusă pe un
obiect argintat. [Plet, rar, -teli și -tele.]
Derivat din arginti, prin suf. -eală.

dan

H. J.

cu

2 N.B. Aliniat!

ARGINTEAN, -Ă adj.

(Cu înțeles neprecizat, într'un colind) proba-
bil: Ca de argint; argintiu. - Feciorita - mi
d'ochesita, Ce ti-i fata rumenita, Cu ochisorii
d'auriti și sprâncene d'argintene? VICIU, col.
132. [Pronunt. -tean.]

- Derivat dela argint cu suf. -ean.

margin

ARGINTELE s.n. Diminutiv al lui argint. ~~(interchintat în poezia populară din cauza rimei, fără a exprima ideea de „argint mic”). Cf. argintul.~~

✓ (uneori cu sens hipocoristic, altădată în poezia pop. din cauza rimei)

1° Metabolul „argint”

Măi, bădiță de departe, Mai trimite-mi câte-o carte... Și n'o scrie cu cerneală, Că de-accea-i multă'n fară; O scrie cu arginșel, Că de-acela-i pușintel! JARNIK-BĂRSEANU, D. 117. Vine Ghiță tinerel, Pe-un cal murg și bididol, Cu căma de arginșel, Cu scările val de fier. SZZ. I, 183. Culoare, luciu ca de argint. Porumb alb, cu gușa verde, Cu penițe zugrăvite, C'ochi în cap de piatră scumpe; Capu-i bate'n aurul, Ciocu-i bate'n arginșel. TEODORESCU, P. P. 39. Bani (de argint). Ilenușă, mândra mea, Cât oi și s'n crăzmă-oiu bea, Să nu-mi vii cu voie rea, Ci să-mi vii cu voie bună, Ca să-ți fie îndemână, Că nu ben binele tău, Dar ben arginșelul meu. SEVASTOS, C. 262.

104

105

Z p.B. Aliniat!

[Pl. (ad 2°) - ței. | Și: (dial.) arginșel.]

- Derivat dela argint cu suf.-el.

ARGINTI s.f. v. arginta. ~~Acum lusa arginteste tot Egiptul antic. F. H. ESCU, 190~~

~~P. 70. [Priz. ind. argintesc. | Și: arginți s.f. v. arginta.]~~

~~- Derivat dela argint~~

ARGINTICĂ s.f. (Bot.) v. argințică.

ARGINTI s.f. v. arginta.

ARG

ARGINTICĂ s.f. (Bot.) 1° (Dryas octopetala) Arbust mic din familia

rosa celor, cu frunzele verzi, tuitoare
pe partea superioară și albă pe partea inferioară,
cu florile mari albe; crește pe stânci și calcare
ale munților noștri, alor mai înalți; se mai
găsește și cerencel, cerentel. PANTU, Ph^e cf. DET. PL. LEMN, 145.

2° (Mold.) = armurarii id. ib.

3° (Regional, în forma argintică) = argintăria. HEM. 1615.

[P.L. - tele.] Si: (Birlad) argintica ~~argintica~~ s.f.]
~~lăuța. HEM. 1615.]~~

- Derivat dela argint cu suf. -ica?

ARGINTIFER, -Ă adj. v. argintifer.

✓ ARGINTIRE s.f. = argintare. [P.L. - lăuți.]

Si: argintire s.f.]

- ~~Infinitivul~~ ^{participiul verbal al} arginti. ~~derivat abstractiv~~

✓ ARGINTIRE s.f. v. argintire

✓ ARGINTIT s.n. = argintat. Am dat

cutitele la argintit. [P.L. (rar) - tituri.]

- ~~Participiul~~ ^{Abstract verbal, al plus} arginti. ~~derivat abstractiv~~

ARGINTIT, -Ă adj. = argintat.

Si-
merim la ceste curți..., pe la poale polărite (poite)
pe la mijloc argintite. FRÂNCU-CANDREA, 191.

Fig. Fi-ve[Li] ca aripile porumbului argen-

te (argintate DOS., argintite COR.) PSALT. (16si),

ap. HEM. 1623. [Si: argintat, -ă, ^(Argintit) argintit, -ă adj.]

- Participiul lui arginti ^{cu valoare de} ~~derivat~~ adjectiv.

ARGINTIU, - A adj.

v. argintie

ARGINTIU, - IE adj. 1°.

~~Argentin, argenteu~~ Ca de argint, cu luciu sau aspect ca argintul. A sa barbă ca săpada, a lui plete argintii. Fața lui cea curioasă, ochii săi măreți și vii. C. NEGRUZZI, I, 119. Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară, Cu o sală argintie se îmbracă mândra țară. ALECSANDRI, P. II, 9. Blanda turturică a sosit... aproape de soful ei... Gungunind, ea își scutură aripile și-și încovoie gura argintie. ODOBESCU, III, 85. Miroase florile-argintii și cad, o dulce ploaie, Pe creștetele-a doi copii Cu plete lungi, bălaie. EMINESCU, P. 281.

r. cf. argintoz.

Albăntă' noapte
E toată ploaie ar-
gintie,
MACEDONSKI, O. I. 27.

± Bunicul... din când în când... scotea la lumină rețeaua, în care se săteau pestisorii argintii. SĂDOVEANU, N. F. 29. Cel [sue] cu barba de arși... a adus la față apei o plătică argintie. id. 18. 62.

Sloprinde crăi-nor
Pe zori argintii -
BACCVIAT, O. 12.

De m'ăși face, unde știu,
Cuo ta pene argintiu. JARNIK-BĂRSEANU, D. 145.
~~Argintiu, argenteu, argenteu.~~ Cu sunet ca al argin-
tului.

... Pitigoi, bolgrosi
și ciocârli,
suârind în aer
notole-argintii,
umflau gusele
cu'n focare
ISANOS, T. L. 38.

Pînă salou cădea tipătue argintiu al
ogăniilor care se prăbuseau în tîndări.
DUMITRIU, B. F. 83.

Fetița intră în casă cu un răs vesel și ar-
gintiu. Cf. argintoz.

E și argintiu, - ie adj. [MARIAN, CH. 50.]

- Derivat dela argint cu suf - iu

ARGINTIU, - IE adj. v. argintiu.

ARGINTOS, - OASA^{do} adj. 1° Care are în sine (mult) argint, bogat în argint, argentifer. Terenuri argintoase.

2° → Ca de argint, argintiu^(la aspect). Stelele^{do} cu raze argintoase. ALECSANDRI, P. II, 128. Halna lungă de mătăsi ... pare încrăcată de o pulbere-argintoasă. EMINESCU, P. 251. Eră îmbrăcat în halne nuna de argint, călare pe un armăsar năzdrăvan, cu coama din fire argintoase. MERA, L. B. 127. (Poet) S'alunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei. EMINESCU, P. 71.

√--- → (1°).

- Voioare
Zămbean în fundul
apei răfrângerii argin
toare
MACEDONSKI, O. I. x 80.

3° { Ca de argint (la sunet). D'a lui Apollon lire Par sunele-argintoase. I. VĂCĂRESCU, P. 114. Da! da! ... zise ea cu glăscior argintos. EMINESCU, N. 82.

→ = argintui (2°).

- dela

- Derivat din argint, prin suf. adj. -os, sau din lat. argentosus, -a, -um, silberreich* (cf. fran. argenteux, n.-prov. argentous, span. argentoso).

ARGINTUI' vb. Trans. 1° A sufla cu argint, a poli cu argint. cf. Argintuesc = versilbernd. BARCIANU. | Fig. Refl (= pasio). Tzooml... s' argintuesc de alba lună care l minge.

MACEDONSKI, O. I. 62.

2° A fereca cu argint; Argintui = a lega cu argint. ~~in Silber einpassen~~ cf. POZIZU.

[Pref. ind. argintuesc.]

- Derivat dela argint cu suf. ui.

- 16 -

ARGINTUIRE ^{menjur} o.f. = argintare. [Pl. - turi.]
~~Abstract verbal af~~
~~Participiu al lui argintui. devine abstract~~
~~verbal.~~

ARGINTUIT s.n. = argintate [Pl. - turi.]
~~Abstract verbal pl~~
~~Participiu al lui argintui. devine abstract verbal~~

ARGINTUIT, -Ă ^{menjur} adj. 10. Polit sau
suflet cu argint.

Seli-
pesc vase-argintuite. BARAC, A. 29: Cerul, sculurat,
dă în limpede, și acoperă ca un covillir argintuit ro-
tunda arse a pământului. DELAVANCEA, S. 170.
Fig. Când luna nu se mai vede decât în marginile
argintuite ale norului, el închise ochii. SLAVICI, ap.
HEM. 1618.

20. Ferecat cu argint.
~~Participiu al lui argintui. devine (cu valoarea de) adjectiv.~~

ARGINTUITOR, -OARE ^{menjur} adj. (~~numi~~ s;
substantivată) Care arginteste; care ferecă
cu argint. POLIȚUȚ. [s.; (dial.) argintui toriu - oare adj.]
- Derivat dela argintui cu suf. - (i) tor.

ARGINTURĂ ^{da} o.f. (Bot.) = coada raicului. CADE.
[Pl. - turi.]
- Derivat dela argint cu suf. - ură.

ARGINTUȚ ^{rar} s.m. og. = argintel (100).

1a. I-am dat încă și-un bicuț, Care
le-avea în vârcuț 0 literă de argintuț. POP., (1880-
vina), ap. HEM. 1618.

- Derivat dela argint cu suf. - uț.

~~ARGINTU-TĂLĂTORIU s.m. (Inordol)~~
u. argintar.

-17-

~~ARGINT-via s.n. (chin) u. argint~~

(Chin.) da
ARGON s.n. sg. Gaz nubil, incolor, ino-
oda si fara gust, care face parte din compozitia
aerului (din distilarea fractionata a caruia
se poate extrage in industria); se intrebuinteaza
la umplerea becurilor electrice. cf. LEX. TEHN.

Gazele monoatomice
ca heliul, argonul.
MARIAN-ȚIȚEICA, FIZ.
II, 100.

- N. din f. argon idem.

ARGONAŪT s.m. 1° (mitol.)

do
Nume dat eroilor greci plecați în Colchida (pe corabia
Argo) pentru cucerirea lânii de aur. Fig. Aventurier
pornit în căutarea de mine de aur. ¶

2° (Zool) Gen de moluscă cefalopodă;
nautil.

[Accentuat și argonăut.] Pl. - ăuți.]

- N. din fr. Argonaute idem (L. grec. Αργον-
ναύτης "călător de pe Argo").

ARGONAŪTIC, -ă adj.

do
De argo-
naut, privitor la argonauți. Scriitorul american Bret-
Harte numește povestiri argonautice "nucleoale
din viața călătorilor de aur din California. [Ac-
centuat și argonautic.]

— N. din fr. argonautique idem.

III

Există mai multe ipoteze
asupra itinerariului expediției
argonautice.

ARGOS' adj. m. (Invechit; despre un preot)
Cept de a sluji câtorva timp în biserică, pus
peu în timp în neactivitate (completă
sau parțială). Cf. L.M.

Patriarhul..., argos
pe mitropolitul și pe episcopi jaceș. BELDIMAN, ap.
HEM. 1624. Dacă... vă veți aplice întru obste-
știi noastre făcătoare de bine puternică împărășie, vă
avem argoși de toată arhierolucrare. (a. 1821-1822),
URICARIUL, V, 75.
— Din n.-grec. ἀργός „inocent, oisif, descoperit”;
ἀργός ἀργός „preot-suspendu (en-suspense)”.

1a
L 2

ARGOSI' v. IV. (Invechit)

A oprise un cleric de a func-
ționa (ca pedepsă canonică). HEM. 1624. Patriar-
hul, sunându-se în acea poruncă, argosi pre mi-
tropolitul Leon. C. NEGRUZZI, 242.
— Derivat din argos.

v (pentru câtorva
pedepsă cano-
nică)

1a

[Prez. ind. argosesc.]

dala

ARGOSIRE' v. f. (Invechit) Acțiunea
de a argosi, oprirea unui cleric de a func-
ționa câtorva timp. [Pl. - siri.]

Abstract verbal al
- ~~In funcțional~~ lui argos. ~~derivat abstract verbal al~~

ARGOSIT, -Ă adj. (Invechit) Căruia
i s'a interzis să funcționeze (câtorva timp) ca
preot.
— Participiul lui argos ^{cu valoare de} ~~derivat~~ (adjectiv).

ARGOT' s. n. v. argon.

ARGOTIC, -Ă adj. Care aparține argonului,
de argon. Terminii argotice de înprosperitate ne-
conținut și mult mai repede decât cuvintele obi-
nuite. IORDAN, L.R.A. 478. Vocabularul argo-
scului.

tic. id. ib. 492. O prezență ... a lexicului
argotic românesc. id. ib. 494.

N. dela ^{fr.} argotique idem.

ARGOTIZANT, ^{adj.} A (s. m. sf. (Frantuzism)) (Per-
^{mesaj} soană), cel care vorbește în argot. Numerose
cuvințe [argotice] intră în limba comună, de
obicei după ce au fost părăsite de argotizanti.
JORDAN, L.R.A. 491, cf. 492. [Pl. -ști.] Festiv-
nip + argotizanta (~~l. x. l. l. l.~~)

+ x anti; zante.]

ARGOU s.n. * Limbaj special înțeles de
de anumite categorii sociale, care trăiesc la
marginea sau în afara societății, ca răufăcători;
cerșetori, vagabonzi etc. Cf. JORDAN, L.R.A. 488-
489. Argoul a continuat și continuă să existe...
și după ce a încetat de a mai fi un limbaj
inaccessibil celor „neinițiați” id. ib. 490. | Limbaj
special, folosit de anumite profesii: argoul
ostasilor, argoul studențesc. | Limbaj al
persoanelor prost crescute.

[Pl. -uri.] Si: (după fr.) argot s.n.]

- N. din fr. argot idem.

do

ARGUMENT s.m. 10. Ratiunament făcut

pentru a dovedi adevărul, sau eroarea unei păreri;

Dovadă (obținută prin cugetare), cuvânt, vorosă dovedi-foare (CANTEMIR, IST. 8).

Argument. Dovada, cuvânt, vorosă doveditoare. Argumenturile dară și doveadele... Imi sânt accastea, idem, p. 168. „Nu-mi pasă de critica domnului acelu... pentru că n'are simțul comun...; în sfârșit pentru că în iscălitura acestui critic găsec un θ, doi ω și trei η”... Cu argumentul din urmă mă făcuse mar[?](). C. SEGRUZZI, p. 260.

hil. x

Argumentele sale...
[ate lui Ilie Turculeț] se bazează pe lucruri disparate: paseri, vânt, lună; cu toate acestea sunt argumente.
SĂDOVEANU, Z. C. 20.

hangarita oporie mitte argumente...
CĂLINESCU, J. 82. 6

δ Au încercat să discreдитеze în fața marilor, cu argumente puokice, învătătura marxistă. VITNER, CR. 59. „Pravda” a desfiidat toate aza școlă argu-mente ale lui Morrison. J. CHISMEYSCHI, CORESP. 11.

2°. (Kar; latinism sau franțuzism). Expunere în scuri a cuprinsului unei opere a cărei dezvoltare pe larg urmează (sau se înfățișază pe scenă) îndată, subiect. La teatrul național din București se împarte în seriile de reprezentăție „programul teatrului” cu „argumentul piesei”.

lea

Mat. (În opozitie și corelativ cu: variabilă dependentă, funcție)

3.° (Mat.) Variabilă principală (a unei funcții algebrice); variabilă căreia îi putem atribui valori după voie; variabilă independentă. Cf. ALGEBRA, 49, 55. Dacă egalitatea $y = x^3$ servește pentru a determina pe y , când se dă x , atunci x este argumentul și y funcția;... TRIGON., 8.

[Pl.-mente și -menturi]
← N. din lat argumentum, dem.

do

ARGUMENTĂ'Ă vb. I. Frans. A aduce ar-
 gumente, a încerca dovedirea unei o-
 pinii, unei idei, unei teorii prin ar-
 gumente. Profesorul argumentează foar-
te bine teoria expusă. [Refl. (= pasiv)]
Tot ce s'a argumentat în această chesti-
une este fals. [Prez. ind. argumentez.]
 - N. din fr. argumenter.

do

ARGUMENTĂRE s. f. Acțiunea de a
 argumenta. Argumentarea d. tale nu
m'a convins. [Pt. - tări.]
 - Abstract verbal al lui argumenta.

do

ARGUMENTAT, - Ă adj. Dovedit
 cu argumente. Teorie argumentată bine.
 - Participiul lui argumenta cu
 valoare de adjectiv.

ARGUMENTAȚIE s.f. = 1. argumentare (10).
 Urma este argumentația falsă a lui Himi,
 mai mult puțin a-și "motiva" în jurul sa
absențele. CONTEMPORANUL, S. A., nr. 159,
 2/1. 20. Modul de a argumenta al
 cuiva. [Pl. - tatei; S.; argumentațiune s.f.]

↓ Trece peste o
 argumentație care în
 multe locuri se opare
 astăzi săracă și... inactuală
 YITNER, CR. 55. Această
 argumentație este subreala
 dela început. id. 16. 69.

- N. din argumentation + dem.

ARGUMENTAȚIUNE s.f. v. argumentație.

verbu

ARGUMENTIV, -A adj. de argumentare,
 care conține argumentări, care argu-
 mentează. (În opoziție cu: irational, mistic). Rational,

V. unul dintre
delegați a fiint
o evocare ar-
gumentativă în
sprijinul
apelului lausot.

logic. În orice stare mistică există exămples, incercări
de comprehensiune și explicație a misterului care sunt
oferite de rațiune, precum și justificări ale simțerei
proprii care tin de aproape de facultatea argumen-
tivă. RALEA, E.O. 224/11. | (cu funcție adverbială)
 Prin argumentare, cu ajutorul (pe baza) argumentelor.
În mod argumentativ.

- Derivat dela argumenta după modelul
 neologismelor în -if.

ARGUMENTATOR, -OARE adj.

(Mai ^{ales} ~~alesa~~ substantivat). (Persoană) care argumentează, (peior.) căreia îi place să argumenteze și o face în mod abuziv, fără necesitate reală.

- n. în fi. argumentatae idem.

ARGUMENTIRII vb. n. (Inverbal) =

argumenta. Ori să... argumentiruiască înțelepțește, ori să se lasse. TICHINDEAL, P. 415¹ inf. Pref. incl. argu. mentirulesc.]

- De la argumenta cu schimbare de sufix.

x

ARGUS s.m.

1.° (După numele mitologicului principe argian, care ar fi avut o sută de ochi, dintre care numai jumătate se odihneau, iar ceilalți erau ~~de veghe~~ de veghe). Om cu privirea ageră și iscoditoare, care veghiază necontenit și observă tot. Expr. (a avea) ochi de Argus sau (a fi) ochiul lui Argus = a fi vigilent, cu ochii în sece.

2.° (Zool.) Gen de păsări galinacee, din familia fazianidelor, ale căror pene sunt pete rotunde, ca niște ochi. | Nume comun dat unor specii de fluturi, pești, paianjeni, care prezintă ^{această} caracteristică. Dicț.

[Pl. argusi.]

-N. din fr. argus, idem.

ARGUTIE n. f. (Latinism sau fantazism). Subtilitate exagerată în argumentare; argument sprijinit pe fapte mărunte. Cf. Chichita clitibus.

Omul trecutului... sofistul fanariotizat, poate chiar și tipicarul plin de arguții, a luat-o și în rândul acestor din urmă. ODOBESCU, III, 458.

[Accentuat (după fr.) și: arguție. | Pl. -gufii.]

do

ARHAIC, -Ă adj., adv.

1. Adj. Dela începutul lumii, din
cea mai adâncă vechime, străvechi.

*In tinerețea
planetei... peste coaja [sa]... se întindea oceanul, iar
mai de-acum o atmosferă groasă plină de aburi
florinți... până azi nu avem nici o dovadă sigură
că în această eră, numită arhaică, planeta ar fi avut
vre-o viețuitoare. MEHEȘINȚI, G. F. 6.*

▽ Dădaca lui apărea
în vâlcuța de negura
presurilor arhaice. 3400
YEANU, N. F. 133

caracter de vechime, nemai înlăburit at (cau
nu se află) acum; învechit.

*Unii scriitori întrebuințează cuvinte și con-
strucții sintactice arhaice. Un monument în stil ar-
haic.*

2. Adv. Ca în vechime, imitând
vechimea. Trece să scrie arhaic.

[Scris a: arhaic, (după fr.) arhaic (pronunț.
ca-ic)]

- N. din fr. archaïque ~~rotem.~~

archaism

mențur

ARHAICIZĂ st. l. (= arhaiza).

[Prez. ind. arhaiciză.]

- Derivat dela arhaic cu suf. -iza.

do

ARHAISM s.n. Cea ce are caracter
de vechime. (Gram.) Cuvânt, sens, expresie
sau construcție, care se foloseau în limbă
cu multă vreme înainte și care a dispărut

(~~ca și pe cale de dispariție~~ din limba uzuală și au fost reînvi-
ate în cea literară)

[Pl. -isme.]

El [Asaki] intrebuințează
unele expresii și de la unii și
de la alții, plus arhaisme re-
inviate de el însuși
IBRAILEANU, SP. CR.

52) Caracter arhaic.

Limba codicelui voronețean și a psal-
tinei scheiane se caracterizează printr'un arhaism
pronunțat. Unii scriitori întrebuințează dinadins
arhaisme.

[Pl.-isme. / Scriș și: archaism, (mai rar) arcaism.]

- N. din fr. archaisme idem.

ARHAISTIC, - A adj. [Rar] Imitat
după felul arhaic. [Scriș și: archaistic,
(mai rar) arcaistic.]

N. din fr. archaistique sau din
germ. archaistisch.

ARHAIZĂ vb. I. Trans. A da înfă-
țisare de vechiu; a face să pară arhaic, să
amintească timpuri de demult; a arhaiciza.
Să nu arhaizăm ortografia. [Pronunț. ha-i-
[Prez. ind. arhaizez.]

ARHAIZANT, -A adj. Care lunde oa
arhaizeze, care da impresia de arhaic.

Tânărul scriitor are un stil arhaizant.
[Pronunt. -la-i-]

(Cu funcțiune adverbială
Manualule de clasele prima
au fost intitulate, arhaize
carte de citire. C.V. 1950
nr. 1, 29.

ARHAIAC s.m. (dobrogea) Cal de răz:

DA. Vasilică plecase... călare pe un ar-
hamac turcesc. CONTEMPORANUL, IV, 298. [P.E. - maci.]
— Din turc. argamak ~~cheval de race arabe~~
ȘIO. I, 83. Cf. dubletul(?) armig.

→ cal de rasă arabă.

ARHANGEL s.m. v. arhanghel.

ARHANGHEL s.m. 1. Cel mai mare
inger în ierarhia cerească, mai-ma-
rele peste celelalte îngerești. (În concepția te-
ologică a Nouului Testament)

Când s-a scut arhangelul Mihail, atunci toți
ingerii tăcură. MSS. (secol. XVII), ap. GCR. I, 64/4e
Nu tremise anghel, nice arhanghelu. VARLAAM, c.
288. Sântul Mihail, groaznicul arhanghel al juda-
cărilor și al bătăliilor. ODOBESCU, I, 8/2. (Supensii

Aranghelii,
adecă arhanghelii sau sfinții voivodi (8 Noembrie)
sânt păzitorii oamenilor, de la naștere până la
moarte. (Galati), ap. HEM. 1625, cf. GCR. II 40.

Din cei doi arhangheli, Mihail are cheile ra-
iului, iar Gavriil ține ciuma de păr. (Vizita în
Beala), ap. HEM. 1625. Aranghelul — arhanghelul.
LUBA-LANA, M. 68. ||

(În împerechere) Doruri în post, hă? - răspomenirea arhan-
ghelilor Bisericii. SALAN, E.R. 357.

2. Sărbătoarea consacrată, în
biserica ortodoxă, arhanghelilor Mihail și Gavriil, în
ziua de 8 Noembrie. Cf. 48.

3. Un fel de colac (mai mare)
spun arhangheli și pite „arangel”. (Traian)
HEM. 1625. La aranghel merg fiii la nănati
cu colaci. (Traian) Aib.

3. Un fel de colac (mai mare)

La pomână lungă trebuiesc
200-300 de colăcei, arhangheli, scări, prescuri și
altele, care toate se coc din aluat ales. MARIAN, NU.
751. F

re brie

(Regional)

în prima aranghel

4.º (Fam., în glumă) Biciu; Sfântul Neculai.

Aranghel se aplică în Muntenia biciului, căruiu i zic Sfântu Aranghel. ISPIRESCU, ap. HEM. 1630. †

[Pl. - ghele. / Serb s.: (în veclime, după felul greco-slov) arhaggel, ar; archangel.]

Si: arcangel, arhanghel s.m. TDRG;

H (San., popular)

(~~Aranghel~~) aranghel, (Mold.) hranghel s.m.]

— Cuvânt intrat în graiul prin biserică: ~~patronat~~ v.-sl. arhanghelu, grec. ἀρχάγγελος.

mesigur

ARHANGHELÉSC. - E A S C Ă ^{adj.}

(Invectiv) se arhanghel. Arhanghelu este

DOȘOFTEIU, V. S. 112.

— Derivat dela arhanghel cu suf. -esc.

ARHANGHELICÉSC. - E A S C Ă ^{adj.} (Invectiv) =

arhanghelesc. Glauul arhanghelicesc prin pământ

în jos pătunde. AARON, ap. GCR. II 192/3.

— Derivat dela arhanghel cu suf. -esc.

ARHEOLOG s. m. archeologue. — Persoană ~~cunos~~ scătore în ~~cu~~ arheologii care se ocupă cu arheologia. Ciocanele spârgeau catacombele Romanilor... Bietul meu arheolog încereni la vederea unei asemenea barbarii. C. NEGRUZZI, I, 203. Rămășițele vechi... arheologii de profesiune să le exploreze în mod mai sistematic. ODOBESCU, II, 155.

→ Cf. anticar (10).

Oceasta înclinatie de
arheolog își avea explica
ția și folosul ei imed
iat.
GALACTION, O. I. 15.

[Pl. - logi. | Sosis și pronunt. și: arheolog.]

- N. din fr. archéologue (= gr. ἀρχαιολόγος = ολόγος) idem.

do

ARHEOLOGIC, -Ă adj. Archeologique. — De arheologie, privitor la arheologie. Cestionarul arheologic. ODOBESCU, II, 157. Fumuri arheologice scoarite din lutile preistorice. idem, II, 287. | Tot ce s'a spus... despre rămășițele antică învederate la Ibănești... dovedește că această localitate are în sine o importanță extraordinară ca stațiune arheologică. idem, II, 175. [Seris și pronunțat (rar, după frant.) și: archeologic.] Cf. anticariu.

- N. după fr. (= gr. ἀρχαιολογικός) archéologique

ARHEOLOGICESC, -EASCĂ adj. (= arheologic. (invechit) ↑ vechit). bu POLIZU.

- Derivat dela arheologic cu suf. -esc.

x

ARHEOLOGICEȘTE adv. (a arheologii (POLIZU)), pe căsa arheologică, prin metodă arheologică (CADE).

- Derivat dela arheologic cu suf. -este.

do

ARHEOLOGIE o.f. Știință cu scop cupă cu studierea monumentelor, produselor de artă, obiceiurilor antichității.

Să se înceapă... logica... istoria naturală și arhiologia. URICARIUL, III, 36/37. Este o țară... unde cultul arheologiei a intrat în uzurile poporane. Acea țară e Danemarca. ODOBESCU, II, 261.

la

[Pl. - logi. | Sosis și pronunt. după fr. și arheologie. | și: arhiologie o.f.]

- N. din fr. archéologie (= grec. ἀρχαιολογία = ολόγος) idem.

do

ARHETIP o.n. Modelul cel dintâi (după care se lucrează ceva), forma dintâi, originală. Cf. prototip. [Fil.] Tipul suprem, prototipul ideal al lucrărilor. Folcile lui Platon sunt niște arhetipuri.

(D)

arhetipuri [Pl. - tipuri și - tipe | Sosis și pronunt. și (după fr.) arhetip.

- N. din lat. archetypum (< grec. ἀρχήτυπος).

✓ Arhetipul manuscriselor cronicii lui Ștefan cel Mare

Element de compozitie care da curii telor compuse cu el

ARHI-~~pref.~~ Exprima ideea de superlativ sau de preeminenta

a) ~~≡~~ (In curuti vechi, luati in integritate din slavoneste sau greceste si care exprima de obicei o functie sau o intocmire (mai ales litericeasca): Arhimandrit, arhierca, (Invechit) arhistatig, etc. ~~≡~~
Familii ^{compuce} romanești mai vechi, dupa acest model, sunt rare: Arhipovătuitorii (SINCAI, HR. II 689/36), arhi-păstor (ZILUOT, ap. HE 17. i 633).

b) ~~≡~~ (In vremea mai noua, dupa modelul neologismelor imprumutate din limba franceza ~~ca~~ ^{ca} arhi-mitro-nar, se formeaza curuti ca: arhi-medic (POENARU), arhi-vedem (PONT-BRIANT), arhi-siret (~~siret pe la masura~~ HE 17. i 631), arhi-stupid, arhi-pădărit, arhi-omnificativ etc.

~~≡~~ arhiplin (ZIARELE), arhi-popocat (SAHIA, U.R.S.S. 27)

Varhireactionar (CONTEMPORANUL, S. II, 1950, nr. 184 3/2)

arhi-semnificativ (GHEREA, ST. CR. III 62)

Esteticianul metafizic... iese in aer inspirat, ingroasa osca, face un gest arhisemnificativ si cu chipul acesta te buimăceste... GHEREA, ST. CR. III 62

[In timpul taismului] Indropturile si locurile de defectare sunt arhipline I.P.C. (5) 43.

Esteticianii 'socialisti'
... inlocuiesc
arhi-reactionara
Integrarea
... in
CENTEMPARANUL, S. II,
1950, nr. 184, 3/2. AT

[Sous le pronom. 'archi.']
- Din grec. ἀρχι-

ARHIDIACON s. m.

da

Primul diacon pe lângă un episcop. COSTINESCU. Arhidiaconul Ștefan și marele Antonie și sfântul Grigorie Decapolit. ÎNDREPTAREA LEGII (1652), ap. GCR. I, 158/27. Era arhidiacon la părintele Nectarie, patriarhul de Ierusalim. DOSOFTEIU, ps., ap. GCR. I, 209/4. Va alege sinodul... unul dintre cinovnicii cei mai mici bisericesti, cum arhidiacon, protosinghel. i-proci. UHICARIUL, IV, 299/10.

[Pronunt. -di-a- | Accu.

tuat (Transilv.) și arhidiacon. | Pl. ~~-aconi.~~ -diaconi.]

Scrie și arhidiacon.]

v.-sf.

- Din ~~paleost.~~ arhidijakonü, grec. ἀρχidiaconos.

ARHIDIACONAT s. n.

nrăgure

1°. Circumscripție (unui arhidiacon, parte (dintr'o dioceză) supusă jurisdicției unui arhidiacon. ~~Arhidiaconat~~ - das Brediaconat) cf. BARCIANU.

2°. ~~Arhidiaconat~~ Arhidiaconie, Denumirea de arhidiacon; funcțiunea, sarcina arhidiaconului (COSTINESCU); arhidiaconie.

[Pronunt. -di-a- | Pl. -nate. | Scrie și pronunt. și arhidiaconat.]

- N. din lat. archidiaconatus idem.

da

ARHIDIACONESC, -EASCĂ adj. De arhidiacon. BARCIANU. [Pronunt. -di-a- | Scrie și pronunt. rar, și arhidiaconesc.]

- Derivat dela arhidiacon cu suf.-esc.

da

ARHIDIACONIE s. f. = arhidiaconat (2°). ~~Funcțiunea de arhidiacon, arhidiaconat (2°)~~

[Pronunt. -di-a- | Pl. -nii. | Scrie și pronunt. (rar) arhidiaconie.]

- Din grec. ἀρχidiaconia idem.

ARHIDIECEȚĂ s.f. (Transilv.) Direcția
 în fruntea căreia stă un arhiepiscop.
Arhidiecețea Carlovețului. CALENDARIU
 (1844), 36. [Pronunt. -di-e- | Pl. -ceze.]
 Sosis și archidieceza. | Si: (după pronunt. germ., învechit)
archidieteză s.f.]

N. din m.-lat. archidioecesis-idem.

ARHIDIECEȚĂN, -Ă adj. (Transilv.)

(Care este) de (o) arhidieceză, al
 arhidiecezel. Consistoriul arhidiecezan are sediul în
 Sibiu.

[Pronunt. -di-e- | Sosis și archidiecezan.]
 - N. din m.-lat. archidioecesanus.
 idem.

ARHIDIEȚEA s.f. (~~învechit~~)
 v. archidieceza.

ARHIDUCA s.m. v. archiduce.

ARHIDUCĂL, -Ă adj. (În societatea feudală)
 De arhiduce, a(l)
 unui arhiduce. [Sosis și archiducal.]
 N. din fr. archiducal idem.

ARHIDUCAȚA s.m. (În societatea feudală)
 1° Provincie sau teri-
 tory pus sub ^{conducerea} arhiducea unui arhiduce.
 2° Situația sau funcția unui

arhi du ce.

[Pl. - cate. | Seris si arhi ducat.]

- N. din m. - lat. arhi ducatus idem.

do

ARHI DU CE s.m. Titlu dat numai
prinților din fosta casa imperială a
Austriei: V Ferdinand I, arhi ducul Au-
striei; SINCAI, HR. II 153/36. [Pl. - duc: |
Seris si arhi duce. | Si: (dupa ital.) arhi-
duca s.m.; (cu forma latina) arhi dux s.m.]

V Cf. duce.

N. din m. - lat. arhi dux idem.

do

ARHI DU CE SA s.f. Titlu dat prințese-
lor din fosta casa imperială a Austriei.

[Pl. - cese. | V Si: (invechit) arhi ducesa V Seris si arhi ducesa s.f. POENARU.]

- N. din fr. archiduchesse idem

ARHI DU CE SA s.f. v. arhi ducesa.

ARHI DU X s.m. v. arhi duce.

do

ARHI EPIS COP s.m. Episcop sau

mitropolit (primat), care sta in fruntea altor epi-
scopi (sau mitropoliti). In zilele... arhi episcopului
Ghenadie. CORESI, E. I, 11. Ghenadie, cu mila lui Dum-
nezeu arhi episcopu si mitropolit a toata tara Ardea-
lului. PRAVILA (1640), ap. GCR. I, 88/. Prea sfinstitul
nostru arhi episcop si mitropolit a toata Ungrovlahia.
1794. GCR. III 153/36. Mitropolitul... slo-
boei o sinodiceasca carte... aratand drepturile mi-
tropolei Moldaviei... intarite de un consiliu compus
de prea fericii patriarhi si arhi episcopi. C. NE-
GRUZZI, I, 241.

1794

1794
→ ib. 129

→

Φ [Pronunț. - hi-e-.] Accentuat și arhiepiscop.
Pl. - scoپی. | Scriș și: arhiepiscop.]

— Din paleosl. arhiepiscopū, gree. ἀρχιεπίσκοπος.

ARHIEPISCOPAL - A¹ adj. = arhiepisco-
pesc.

[Pe] Dealul Mitropoliei e o mică a-
cropale, unde e camera deputaților, alături de bi-
serica arhiepiscopală. MĂDĂRINTI, R. 21.

[Pronunț. - hi-e-.] Scriș și: arhiepiscopal.]

- N. din fr. archiepiscopal (lat. archie-
piscopalis, -e) idem.

ARHIEPISCOPAT s.n. = arhiepiscopie.
[Pronunț. - hi-e-.] Pl. - pate. | Scriș și: archi-
episcopat.]

N. din lat. archiepiscopatus idem.

ARHIEPISCOPEȘC, -EASCĂ adj. ↗

— (Care ține) de (un) arhiepiscop, de (o) arhiepisco-
pie, care e dat de arhiepiscop.

[Pronunț. - hi-e-.] Scriș și: arhiepiscopesc.]

- Derivat dela arhiepiscop cu suf. -esc.

ARHIEPISCOPEȘTE adv.

După cum obișnuiesc arhiepiscopii, ca
în arhiepiscopii. POLIZU, BARCIANU.

[Pronunț. - hi-e-.] Scriș și: arhiepiscopeste.]

- Derivat dela arhiepiscop cu suf. -
este.

v.f.

ARHI EPISCOPIE s. f. (bis) ~~(bis)~~

1. Eparchia unui arhiepiscop. ~~Resedinta~~ (orasul sau palatul) unui arhiepiscop. Arhiepiscopia catolica din Targu Mares. [2°]

2. Demnitatea sau functia de arhiepiscop. ~~si~~ Durata acestei demnitati.

[Pl. - pii | scrii si: arhiepiscopie. | Pronunt. - hi-e-]

~~Archiepiscopie~~
Din ~~palosul~~ arhiepiskopijsa, grec. αρχιεπισκοπή „archiepiscopat”, sau formatiune românească din arhiepiscop, ~~prin~~ suf. ~~arhiepiscopie~~ -ie.

→ arhiepiscopa

~~(Neologism)~~
ARHIERARH s. m. (bis) ~~Archieparh~~ Mai marele ierarhilor. ~~Carii din domni ar lacomi, dau ar~~ da acest oboroc de sare... să fie legat și afurisit de... sfântul apostol Iacov, fratele lui Dumnezeu, cel din tâu arhierarh sfântului Ierusalim, și de toți sfinții. URICARIUL, II, 116/1a. ~~scrii si: arhierarh, arhierarsh.~~ | Pronunt. hi-e-
Format din prefixul arhi- și ierarh. E probabil că un αρχιεραρχος, neatestat în dicționare, există și în grecește.

→ arhierarh

[Pl. - rarhi | scrii si: arhierarh, arhierarsh. | Pronunt. - hi-e-]

~~(Neologism)~~
ARHIERĂȚI vb. IV^a (bis) ~~Arhierat~~ Être solquo cu prôtat. A fi, a funcționa ca arhieru. Acesta dintru svinți, părintele nostru Ipatie, născut la Chilichia... și arhierăfindu în Gangra... DOSOFTEIU, V, S. 82. | Pronunt. hi-e-
Format de Dosofteiu de-a dreptul după grec. αρχιερατικός „devenir prôtat”.

[Pret. ind. arhierătesc. | Pronunt. - hi-e-]

ARHIERĂȚIC s. m. (bis) ~~(bis)~~ Carte în

care sunt prezise. ~~elencurile~~ ~~ce~~ ~~sunt~~ ~~în~~ ^{cad} competența arhierului. cf. Lott.

[Pronunt. - hi-e-. | Pl. - hie si - ticari. | Scrii si: arhierătic.]

- Din grec. ἀρχιερατικός ~~idem~~

ARHIEREIU (U) s.m. v. arhieriu.

ARHIEREIU s.m. v. arhieriu.

ARHIERESC, -EASCĂ adj.

De arhieriu. Veșmintele arhieresti. DOSOFTEIU, v. s. 124. Prea sfinția sa părintele mitropolitul țării să întărească cu arhieresc blăstem... URICARIUL, I, 102/1a. Episcopul sta în strana arhierescă. CREANGĂ, A. 197.

[Pronunt. -hi-e-] Scriis și arhieresc.]

- Derivat dela arhieriu cu suf. -esc.

ARHIERESTE adv. În felul sau după obiceiul arhierilor, ca arhieriu. POZITIV.

[Pronunt. -hi-e-] Scriis și arhiereste.]

- Derivat dela arhieriu cu suf. -este.

ARHIEREU s. m. ¹⁰ Denumire generală, ce se dă în așezările demnitari bisericesti (episcop, mitropolit, patriarh), vladica. Cf. arhierar.

Dize să vie arhieriu (porunci mai-mari: lorii popilorii. N. TESTAMENT 1648) și tot zborul lor. COD. VOR. 45/2. Arhierii

Amanca și dize celor ce ota înaintea lui. 16. 46/5.

Cade-se judecătorului, adică arhierului, să fie aseamene judecătorului celui drept și marelui arhieriu, Domnului nostru Iisus Hristos. PRAXIS (1852), ap. GCR. I, 159/2. Văzând Constantin-Vodă aceste obiceiuri nu bune, au socotit cu arhierii țării și cu tot sfatul său și au legat cu mare blăstem; ...văcărîtul... să nu mai fie. N. COSTIN, LET. II, 52. Deci vă rog, părinți arhierii, de mă veși vedeți aproape de moarte, să mă tundeți călugăr. C. NEGRUZZI, I, 159/2. Văzând Stanciu parateu,

Cel mai mare arhieriu... TEODORESCU, P. P. 262.

10) V. Sa' fie miloslu și ordincios arhieriu (a. 1698). 16. I 317/2.

Te păkundea... un fir de răce, ca într-o hrubă de mânăstire cu tuete hacta de arhierii. PAS, L.

Tu rămâi de mine'n pace, Că eu alta n'am ce-ți face, Făr' să rog pe Dumnezeu, A[1] cerului arhieriu. Ca de tins să grijască. MARIAN, I. 311. Opt protopi cu

protopos și arhieriu. ALAS, 30. V. 1937. 11/3.

Bagi pe dracul în casă cu lăutari, și nu-l poți scoate cu sute de arhierii. ZANNE, P. VI, 580.

2. Vlădica fără eparchie. Cf. 44.

[Pronunt. - hi-e-] Pl. - rei. | Scris și ar-
chieru. | Si: (snoclit) arhieru; arhieru,
arhieru s.m.]

v.-d.
- Din paleosl. arhieru (grec. ἀρχιερέω) idem.

ARHIERU' sb. iv. ^{trans & absol.} A păstori
ca arhieru, a fi arhieru. ^{RF. 533} / arhieru. [Pronunt. - hi-e-.]
[Prez. ind. arhieresc.]

- Derivat dela arhieru.

arhieru

menşur

ARHIERIE s. f. (Bis) (În biserică ortodoxă)

1º. Denumirea sau funcție de arhierie.

1º) hierie... DOSOFTEIU, V. S. 232. Rânduiala arhieriei. MINEIU (1776), 13. Spune-mi, cum se scrie. La arhierie? TEODORESCU, P. P. 263.

1º) Denumirea păstoriei unui arhierie. Cf. arhieriscopie (2º)

Observații... asupra regulilor... gramaticii rumânești, adunate și alcătuite acum întâi de dămnul Ianake Văcărescul... în domnia... prea luminatului prinșip a toatei Ungro-Vlahiei Nicolae Mavrogheni Vocevod, în arhieria sfinșitului... mitropolit și arhieriscop a țării Kyr Grigorie, la leat 1787, ap. ODOBESCU, I, 298.

2º. (Îmvedit) Titlu cu care se adresează cineva unui arhierie, precu sfinșit. (Patriarhul)

triarh Dositeiu către mitropolitul Atanasie al Ardealului: Trebuie arhieria la să propovăduiești cuvântul lui Dumnezeu la Sârbi și la Ruși pre limba slovenească, cară la Rumâni pre limba rumânească. HEM. 1632.

[Xpe. - rii / scis oia arhierie. (Pronunt. - hi - e -)]

- Din gr. ἀρχιερέα idem,

menşur

ARHIMANDRIE s. f. (Bis)

1º. Denumirea sau funcție de arhimandrit.

Derept aceasta cei sfinși și cinstiți bărbași înaintea destoiniciei de episcopie și pentru proeșie, pentru arhimandrie, fugiră la rustie. CAZANIA (1644), ap. HEM. 1633.

2º. Mănăstire care are în fruntea ei staret un arhimandrit. Gabarie

Mănăstirea Putna... dintru începutul ei a fost și este arhimandrie. (a. 1757)

URICARIVL, XIV, 179/25.

[Pl. - dris. | scris si archimandrie.] ~~cf. abate.~~

- Din m.-gr. ἀρχιμανδρία. DDRG.

do

ARHIMANDRIT s.m. (Bis.) Titlu pe care-l poartă staretii mănăstirilor mari sau călugării ^{ar} în deplină v. funcție mai înaltă pe lângă o episcopie (archimandrit de scaun); titlu de cinste acordat, ^{și altor} cu genuri, (colagării, etc.)

In anul 7010 prestavitu-s'au Paisie, arhimandritul și egumenul mănăstirii Putna. URECHE, LET. I/143. Mitropolitul Iacov Putneanul adună un sobor de arhieroi, arhimandriți și egumeni. C. NEGRUZZI, I, 241. Ștefan Măria Te, Tu la Putna nu mai sta, Las' arhimandritului Toată grija schitului! BMINESCU P. 162. Mitropolitul face pe părintele Duhu arhimandrit cu mitră. CREANGĂ, A. 138. ~~Arhimandritul de scaun = arhimandrit care funcționează în capitula țării sau (în trecut) în capitula principatelor românești.~~ la Comăni. 10R ep. p.R. 5. 74.

Arhimandrit de scaun = arhimandrit care funcționează în capitula țării sau (în trecut) în capitula principatelor românești.
[Pl. - dris. | scris și archimandrit. | Si: (dial.) arhimandrit s.m.]

v.-st.
- Din paleosl. arhimandrită, n.-gr. ἀρχιμανδριτης, idem (din ἀρχι- și μάνδρα- loc închis, mănăstire).

do

ARHIMILIONAR, -Ă adj. (Adesea substantivat). (Persoană) care are avere echivalentă la multe milioane, care este de mai multe ori milionară, foarte bogată. Cf. multimilionar. Burghezii deveneau arhimilionari, exploatând săngeros clasa muncitoare.

[Pl. - mari]

- N. din fr. archimillionnaire idem.

(Imediat)

ARCHIMITROPOLIT s. m. Mitropolit primat. Această luminată carte... o am aflat în Țara-rumânească, la arhimitropolitul Serafim, în colate în Târgoviște. (a. 1581). GCR. 1/33/18.

[oe - liti]

- Formatic românească din prefixul arhi- și substantivul mitropolit.

ARHIPĂȘTOR p. m. Arhierca, vladică.)

S'au hotărît a se face... mitropolit... episcopul Iosif... fiindu-i rândul, ca unui mai bătrân și, osebit, fiind îmbunătățit și cu daruri ca aceea, potrivite la un arhipăstor. ZILOT, CRON. 73. Prea sfințitului mitropolit... Veniamin, al nostru prea milostiv stăpân și de obște arhipăstoriu. (a. 1806), loc. cit., ap. TDRG. De vrei să fi episcop, c'o mantie vărgată înfășură-ți trufia, își pune lanț de aur... Diaconul să meargă cu cărja înainte, Te'ntinde 'ntr'o carată și tot blagoslovește... Din astea te-i cunoaște, că ești arhipăstor. C. NEGRUZZI, II, 1818. Ceilalți popi... cât pe ce să cadă amefiți, din picioare, de frică și de rușinea arhipăstorului. CREANGĂ, A. 137.

r Doc.

[oe - tori.] ~~arhipăstoriu~~ scriș și: arhipăstor scriș și: arhipăstor. și: (dial.) arhipăstoriu s. m.]

- Formatic românească din prefixul arhi- și substantivul păstor.

- Compus din arhi- + păstor.

ARHIPĂȘTORESC, -EASCĂ adj. *Диаконовъскъ*. — De arhipăstor. Călugăre! Când te-ai suit pe scaun arhipăstoresc, Urmează ca să și știul canonul apostolicesc. ZILOT, CRON., ap. HEM. 1634. [Mitropolitul Iacov] legiuiește ca în veci... să nu se mai încredințeze cărma arhipăstorească la străini ierarhi! C. NEGRUZZI, I, 241. Atunci se sculă și mitropolitul și, dând binecuvântarea sa arhipăstorească cugatelor

Domnului celui viteaz, indemnă pe boierii... a-l urma pe căile adevărului. ISPIRESCU, M. V. 12. [Scriș și arhipăstoresc.]

— Derivat din arhipăstor, prin suf. adj. -esc.

ARHI PĂSTORIE s.f. Funcția sau demnitatea de arhipăstor.

Să se facă [mitropolit] episcopul Dionisie... fiind mai tânăr [și] cu știință de trebile arhipăstoriei. ZILOT, CRON. 73.

[P. - țoră.]

- Derivat dela arhipăstor cu suf. -ie.

ARHIPEL s.n. v. arhipelag.

ARHIPELAG s.n. 1.º (geogr.) Grupă de insule din Marea Egee.

2.º Orică grup de insule dintr'o mare sau dintr'un ocean. Când sunt mai multe insule la un loc, ele fac împreună o grupă de insule sau un arhipelag. MEHEDIŢI, p. 6.

Fig. 1
m. Vitele trăiește, singure în mijlocul acestui arhipelag de foiscuri, marea întâmplare a somnului. BOGZAR, C. 74.

[P. - laguri.] Serio și arhipelag. Și: (direct după fr.) arhipel s.n.]

- N. după ital. arhipelago (< grec. ἀρχιπέλαγος, propriu „mare principală“)

ARHIPETI s.m. pl. (Regional).

Draciⁱⁱ; ~~pent.~~ dukuri rele, năluci, alte-ălea.

- Du-te, mă, și pe' ntuneric, că nu te-or lua

(mâncă) arhipetii! CIAUȘANU, V. 140. Voi

tart(or)ilor, voi, Aghipetilor, (= „diavolilor“)...

GIUGLEA-VĂLSAN, R.S. 236, cf. 238. Toată lumea

să'ntrista, Da ghipetii să veselie. id. ib. 247.

[. Și: (a)ghipeti s.m. pl.]

ARHIPRESBITER s.m. (Rar, aproape numai în Transilv.) Protopop, protopresbiter. Putându-se aicea [în comisie] în loc de arhieru pe un arhipresbiter (protopop). URICARIU 4 v 27/17. [Pl. -teri.] Scrie și archipresbiter. [și: (după pronunț. n. greacă) arhipresbiter s.m.]

v. Accentuat și arhipresbiter.

- N. din lat. archipresbyter idem.
ARHIPLIN, -ă adj. Pleu peste măsură, până la refuz. [În timpul fascismului] Pachisonile și locurile de deportare sunt arhipline. I.P.C.(6) 43.
- N. după fr. archiplein.
ARHIPRESBITER s.m. v. arhipresbiter.

ARHIREU s.m. v. arhieru.

ARHISTRĂBUN s.m. (Neobiznuit.)

Cel mai vechi ascendent al unei familii. Se crede că această stație ar fi cioplită de legionarii romani, arhistrăbunii noștri veniți din Italia. COORU.

ORĂBUSANU, C. 73. [Pl. -buni.]

- Derivat de la străbun cu pref. arhi.

ARHISTRATEG s.m. 1.° (Arhistrat) (Rar) în f. r.

ma) Arhistrat = ge

în 2.° forma arhistratig (Juvechit)

neralul destinat a fi comandant suprem al armatei unei țări pentru timp de războiu, „generalisim”. (Până sfârșitul secol. XVIII și începutul celui următor) Arhistratig = generalul șef al unei armate. Arhistratigul se împărțesează de stăva ce dobândesc ostașii lui, biruind. E. VĂCĂRESCU, ap. ODOBESCU, I, 302. Pe principul Ipsilanti arhistratig îl numesc, Il smulț din sânul Rusiei și cu dînsul se unesc. BELDIMAN, ap. GCR. II, 243/30.

următor,

3.° (În limba mai veche, în forma arhistratig)

1 sau

comandant suprem și căpetenie a cetelor Ingeresti, arhanghel. Dum-năzdescul Arhistratigă Gavril. DOSOFTEIU, V. 8. 257. Unde să prăznuiește sfântul hram marele arhistratig Mihail. MSS. (în lat. în București. 1696). IIRM 1694. Minunea... s'a făcut de Arhistratigul

v. cf. voievod

118

- N. din lat. archipresbyter idem.
 ARHIPLIN, -ă adj. Din peste măsură, până la refuz.
 [În timpul fascismului] Pachisonile și locurile de deportare sunt arhipline. I.P.C.(6)43.
 - N. după fr. archiplein.
 ARHIPRESBITER s.m. v. arhipresbiter.

ARAIREU s.m. v. arhireu.

ARHISTRĂGUN s.m. (Neobismuit.)

Cee mai vechi ascendent al unei familii. Se crede că această statie artificială de legionarii romani, arhistrăgunii noștri veniți din Italia. COORU.

ORĂBUSANU, c.f. [Pe. -buni.]

- Derivat de la străbun, cu pref. arhi-.

ARHISTRATEȚ s.m. 1° [Arhistrat (Rar) în fr.]

ma) Arhistrat de

2° (Invechit în forma arhistrat)

neral destinat a fi comandant suprem al armatei unei țări pentru timp de război, „generallsim”. În sfârșitul secol. XVIII și începutul celui următor, ~~Arhistrat~~ General în șef al unei armate. Arhistratul se împărtășește de slava ce dobândește ostazii lui, biruință. E. VĂCĂRESCU, ap. ODOBESCU, I, 302. Pe principul Ipsilanti arhistratul îl numesc, Il smulț din sânul Rusiei și cu dînsul se unesc. BELDIMAN, ap. GCR. II, 243/30.

3° (În limba mai veche, în forma arhistrat)
 1900

Comandant suprem și căpetenie a ceteilor ingerești, arhanghel Dum-năzăescul Arhistratul Gavriil DOSOFTEIU, v. 8. 25/2. Unde să prăznuiește sfântul hram marele arhistrat Mihail. MSS. (A. C. Brîncușanu. 1696), ap. HEM. 1624. Minunea... s'a făcut de Arhistratul Mihail. CALENDARIU (1814), 5/11. Въспомогательный
 — Din grec. ἀρχιστρατήγος: „exepeltus imperator”. Cuvântul a intrat în trei epoci diferite în limba română: 1°. În limba veche, prin scrierile bisericești, din limba medio-greacă (sau din cea paleoslavă: arhistratigă), cu sensul fig. de „mai marele ceteilor ingerești”, ca epitet pentru „arhanghel”. Intrebuințat în teologia greco-slavă. 2°. În epoca Fanariotilor, din limba neo-greacă, cu sensul propriu de „general comandant al unei armate”. 3°. Ca neologism, în timpurile recente, sub forma arhistratig, după fr.

1690-1700

HD

ARHITECT s.m. Persoana care concepe și desenează și dirijează executarea construcției unui edificiu. LEX. TEHN.

Inpăratul Egipteanilor... au trimis cartea lui Ltkir, cu carea poruncește să-i trimită meșteri arhitecți, să zidească turn. (a. 1812), GCR. II, 207/2. Arhitectul care s'a însărcinat a da gata un edificiu după un plan statornicit... nu poate cere nici o sporire de plată. HAMANGIU, G. C. 378.

1a

HD

Unii [directori] ca făcândă bloc lausurile noi,
pentru că arhitecții au împărțit apartamen-
tele altfel, și le clădesc din nou. SAHA, N.

64. [Pl. - tect.] / [Serio și arhitect.]

✓ - tect.

- N. din lat. architectus (< grec. ἀρχιτέκτων
= maestru constructor).

ARHITECTON s.m. s.m. (Invechi!) = arhitect.

Făcându-se în latină de către un
arhitecton. URICARIU, VII 171/4. [Pl. - tectoni.]

- Din grec. ἀρχιτέκτων = maestru constructor.

ARHITECTONIC, - A adj. s.f. ada.

10 Adj. ✓ Din domeniul arhitecturii,
după regulile arhitecturii, Ornamente
arhitectonice. L.M. Colbul de cărămidă
sfărămătă... umplea treptele scării,
cercelele și orice ciubucărie arhitec-
tonică. (ĂLINESCU, E. D. II 141. 6) / Adm. Mem.

✓ de arhitectură,

Se mai poate practica încă
o critică literară construită
după arhitectonica delicată a
filigranului. VITHER CR. 40

și... cu zidurile-i antice... — o cetate de giganti. Sânt
gândiri arhitectonice de-o groază măreție! EMINE-
SCU, P. 67. ¶

20 Subst. (Fil.) Constanțe sistematică
a unui gen de idii. ? Arhitectonica rațiunii
pure. Cf. ms. 2258 (f. 28) EMINESCU la Academia
R. P. R.

✓ Care e alcătuit
sistematic, după un
plan bine gândit.
Stă a de clădiri
disprețuitorilor de com-
ne forme arhitectonice
I. GHICA, op. CAD.

9 (Titlu unui capitol
din traducerea Cri-
sticii rațiunii pure?)
~~de la M. Eminescu~~

31 Adm. După regulile arhitecturii.

[Serio și arhitectonic.]

- N. din lat. architectonicus, -a, -um (< grec.
ἀρχιτεκτονικός. Sensul 2º după germ. Architectonik =
lat. architectonica (< grec. ἀρχιτεκτονική).

ARHITECTONICÉSC, -EÁSCĂ adj. (învechit) - 43 -
= arhitectonic (1°). Mestesug arhitectonicesc.

GODESCU, I., ap. CADE.

- Derivat dela arhitectonic cu suf. -esc.

ARHITECTONICEȘTE adv. ^{după regulă} ~~arhitectonică~~
^{arhitecturii.} arhitectonică (3°). © casă mare, încăpătoare și clă-
dită arhitectonicește. C. NEGRUZZI, ap. CADE.

- Derivat dela arhitectonic cu suf. -este.

ARHITECTONIE s. f. ^(învechit, rar) Arhitectură. (Bar, înve-
chit) Arhitectură. Să se deprindă și în lucrul ar-
hitectoniei. DRĂGHICI, R. 251. ^{idem} (Legrand).
- N. din n.-fr. architecture, idem

ARHITÉCTOR ^(învechit) s. m. = arhitect.

Alcătuindu-se ni arhitector al orașului.

URICARIU, I x 198/31. [Pl. - tefori.]

- N. după ital. architetto idem.

ARHITECTORÉSC, -EÁSCĂ ^(învechit) ~~arhitect~~ ^{arhitect} adj.
de arhitect, propriu arhitecților. POLIZU.

- Derivat dela arhitector cu suf. -esc.

ARHITECTORÉȘTE ^(învechit) adv. În felul arhitecților,
ca arhitectii. POLIZU.

- Derivat dela arhitector cu suf. -este.

da

ARHITECTURĂ s. f. *Architectura*. 1. Artă de a construi ~~edificii~~. *Architectura* greacă. | ~~Planul~~. Felul, planul, caracterul arhitectural al unei clădiri. Privirea se ostenește a se uita mult la această prea regulată arhitectură; poate pentru că lucrările nouă n'au acei grandios ce se vede în lucrările bătrâne. C. NEGRUZZI, I, 193.

→ edificii, după anumite reguli.

1a

Tot Brăilădeanu
ți-an spune, iubite
domnule abate, că
disprețuiește orice
arhitectură meste-
sugită, preferând
bordurile și pesterile
SADOVEANU, Z. C. 24.

* R. XXX. 2.º (Plan de) alcătuire, (de) întremie (a unui tot)

O astrologie... bizantină, bazată pe sistemul care admite pământul de centrul arhitecturii lumesti. EMINESCU, N. 44.

Arhitectura militară = planul și arta de a fortifica locurile, primejdite în caz de ~~invasi~~ ^{invasii} sau înarmate. Arhitectura navală = planul și arta de a construi corăbii, vase, porturi, etc.

3.º Fig. Alcătuire interioară, construcție (2.º) ~~(2.º)~~; constituție (3.º). Judecătorul meu era un suflet cu arhitectura cea mai simplă și mai frumoasă. GALACTION, O. 94.

[P.P. - Fani.] Seris și arhitectură.]

- N. din lat. architectura + idem.

do
ARHITECTURAL, -Ă adj. De arhitectură,
din domeniul arhitecturii; arhitectonic.

Linie arhitectu-
rală a montării [scenii]
este pântec și pedo-

mină planul
SAHIA, ^{Inclinat} U.R.S.S. 152. [Scenii și archi-

tectural.]

- N. din fr. architectural + idem.

do
ARHITRAVĂ s.f. (Arhit.) Partea inferioară
a antabamentului, cu care acesta, la clădi-
rile greco-romane sau construite în stil clasic,
se sprijină pe capitelul coloanei.
De-asupra siste-
pilastri și de metoape urmează architrava,
ca friză. TOCILESCU, A. 38.

[pe. - trave.] Scris și pronunțat și architrava.]

- N. din fr. architrave (= ital. architrave - din archi-
și trave < lat. trabs „grindă” - propriu „grindă prin-
cipală”).

17. Varchitrave + idem

ARHIVĂ s.f. v. arhivă.

do
ARHIVĂ s.f.

Totalitatea hârtiilor, ac-
telor, documentelor (vechi) privitoare la istoria unui
popor, la un oraș sau județ, un asociație publică
ori privat, o familie. Canțilerie, arhivă, nimic n'au
mai rămas. BELDIMAN, TR. 350.

etc.

Herion sau regiune, o instituție

Arhivurile ceale vechi
ale României Moldovei. P. M. H. I. O. R., IST. 252, 1/2.

Un proiect ce se făcuse pentru teatru zace îngropat în arhivele ministerului de externe. C. NEGRUZZI, I, 346. M'am tânguit... pentru strămutarea arhivei din Iași. URICARIUL, X, 272/2.

v(a. 1876).

N'au făcut... aproape nimic pentru înaintarea științei ce o profesază. Nici un studiu prin arhive, nici o publicare de documente..., necum o istorie întreagă. MAIORESCU, CR. III, 35. Dacă nu este unire [pentru alegerea depozitarului titlurilor unei moșteniri] atunci titlurile se depun în arhiva statului. HAMANGIU, C. C. 179. [P. 244] L. o-

Descoperirile vameșilor de știință nu mai stau în arhive, ci se realizează în practică.

V. LUCA, CUV. 26.

cul sau clădirea în care sânt depuse și se păstrează asemenea documente. Pă dealul Mitropoliei, în arhiva României, Unde statul grămădește... Hărții, condici osândite... Are cuiburi din vechime Nume-roasă șoricime. ALEXANDRESCU, M. 207. Un colț întunecos... din arhiva unei cancelarii și atmosfera... cafenelei — asta e totă viața lui. EMINESCU, N. 36.

H D
I u

T a

[Pp. - live. și (rar, superlativ) livoni] Scrie și arhiva. Si: ~~la Români din Transilv.~~, după germ. Archiv / arhiv (-vni) (s.n.)

- N. după fr. archives (= lat. archivum)

idem.

ARHIVĂR s.m.

Funcționar (mai înalt) însărcinat cu păstrarea documentelor unei arhive. M'am adresat către arhivarii oșebitelor departamentului URICARIUL, VIII, 97. Casa [o are dată cu anul] unui arhivar de la nu știu care divan. C. NEGRUZZI, I, 301. Arhivar în Direcțiunea generală a Arhivelor statului. FURNICĂ, I. C. XXXVIII.

v(a. 1844).

v. Cf. arhivist.

[Pp. - vari.] Si: (dial.) arhivăru s.m.]

- derivat dela arhivă cu suf. -ar.

ARHIVĂRĂȘ s.m.

(Rar, într-o scrisoare la episcopul lui HOȘA din a. 1814) Diminutiv al lui arhivar; mic funcționar la arhive. [P. - rar]

v (uneori cu o nuanță de dispreț)

- Derivat dela arhivar cu suf. -aș.

ARHIVISTA m. (Invechit) = arhivar.

Arhivist[al] Statului (a. 1849). URICARIU⁴, XIII
378. Domnul arhivist Rasp hi Leuborg. HAS.

DEU, i. c. VIII. [Pt. - visti.]

- N. din fr. arhiviste idem.

ARHIVOLTA r. f. (Arhit.) Curbuc(60) la par
tea de sus a unei arcade. [Pt. - volte.]

→ care împodobește

- N. din fr. archivolte idem (= ital. archivolto).

~~ARHON s. n. v. arvuna.~~

ARHON s. m. (Invechit) ~~la boier~~ în epoca
fanariotă până pe la mijlocul sec. XIX lea
numai la vocativ, înaintea titlului boieriei)

Domn(ule), boier(ule). Arhon Bane!
ZILOT, CRON. 82. Dar ce mă socoti ppe mine, arhon
Jichicer? C. NEGRUZZI, I, 302. Plecăciune, arhon
Sărdar! ALEXANDRI, T. 409.

- Din n.-gr. ἀρχων idem.

ARHONDA s. m. (Invechit) = arhon
[fără a fi numat de titlul boieriei].

"Asta este foarte lesne
de făcut pentru un om ca dumneata, dar nu e
pentru mine!" — "Dar de ce, arhonda?" FILIMON,
ap. HEM. 1634. Și eu, arhonda, sânt unchiu! ALE-
CSANDRI, T. 773.

N. din n.-gr. ἀρχοντας idem.

ARHONDĂR s.m. (Bis) Călugăr mănăsticat

cu conducerea și administrarea unui arhondarie. COSTINESCU

[Pl.-dări. / ^{și}după HEM. 1635] și: arhontar s.m. [HEM. 1635.]

- Qui m.-gr. ἀρχοντάριος, idem. CIHAC, II, 636.

ARHONDĂREĂ SĂ s.f. (Bis) Călugărită, care are în

^{aprinza ei} ~~mănăstire~~ cu conducerea și administrarea arhondariei într-o mănăstire de maici. COSTINESCU

[Pl.-rese. / ^{și}după HEM. 1635] și: arhontăreasă s.f.]

- scriet dela arhondar cu suf. - asă.

ARHONDARIC s.n. (Mold.) = arhondarie s.f.

Una [din chili] mai bine zidită și mai mare servă de arhondarie. N. XENOPOL, ap. TDRG.

Ma ~~tezi~~ de-a dreptul la arhondarie. HOGAȘ, DR. II 4. [Pl.-rice. / și: arhontaric s.n.]

— Din m.-gr. ἀρχονταρίκι, auberge pour les étrangers au couvent. CIHAC, II, 636.

La arhondarie ne aștepta o masă bătăie de a în-destula niște stoma- huri de post. ALF. GANDRI, ap. CADE.

ARHONDĂRIE s.f. (Munt.) Locuință rezervată

oaspeților sau drumetilor într-o mănăstire. Merse să se odihnescă în chila stare: fulii ce stătea de arhondarie. ODOBESCU,

I 88. [Pl.-dării. / și: arhontărie s.f.]

ARHONDOLOGHIE s.f. v. arhondologie.

ARHONDOLOGIE s.f. (Invechit) →

1°. Istorie a nobilimii. →

Letopisețele noastre și arhondologia ne arată curat, că Ștefan-Vodă, Mihail-Vodă și alți domni... au boierit pe câmpul de bătaie pe mai mulți opincari cu inima de boier. FILIMON, C. II, 354.

unificat

1. Registrul familiilor boierești dintr-o țară; ~~(în m. p. t.)~~ cartea boierilor. ~~(GLOSAR 1777)~~. ALECSANDRI, T. 1777 (Glosar).

1a. In câțiva ani m'as instări cu bani, m'as tot acățâ de poatele boierilor, pân' ce m'as încuibd frumos în arhondologie și 'n sfârșit m'as însurâ, pentru ca să intru în neamuri. ALECSANDRI, T. 1328 (cartea boierilor. GLOSAR, 1777).

LD

→ id. ib.

2°. Boierie, nobilitate, societate înaltă.

1a. Am fost totdeauna om liberar, o știi tu? M'am bătut foc totdeauna de arhondologie. ALECSANDRI, T. 1281. Lucram și luptam, nu împins de selea de posturi bine plătite, sau de dorința de ranguri pe scara arhondologiei. GHICA, ap. HEM. 1636.

19i

Δ Noi nu mai avem Febricități... de neleguieră și arhondologie dumneavoastră nicide prăvilele dumneavoastră. PAS, C. I, 182

[Pl. -gii | și: arhondologie, arhontologie, arhontologie s.f.]

- sui m.-gr. ἀρχοντολογία. HEM. TDRG. Pentru sensul 2° cf. arhontologie.

ARHONIE s.f. (Invechit)

(Cuvânt din epoca fanariotă, introdus până pe la mijlocul secolului XIX). Boierie. „Boier” este introdus în Mehedinți în loc de „arhon”, cu deosebire că „arhon”, când se zice, trebuie să se însoțească de felul arhontei. I. IONESCU, M. 439. [Pl. -ni] — Derivat din arhon (prin suf. -abst.) -ie.

fidela

12a

→ cu suf

Varianta: arhontie

ARHONT s. m. v. arhonte.

- 50 -

ARHONTAR s. m. v. arhondar.

ARHONTARIC s. m. v. arhondaric.

arhontaricasa cf. arhondaric
riasa

ARHONTARIE sf. v. arhondaric.

menşur

ARHONTAT s. m. (Arh.) Demnităţea de
arhonte. | Durată a funcţiunii unui arhonte.

[pe. - tate.]

- N. din fr. archontat idem.

ARHONTE s. m. Unul din
cei nouă magistraţi care guverneau anual vechea
republică ateniană.

Si vedeam aveau,

...pe acci trufasi
arhonti purtându-se
în mâini capetele

tăietele

M. I. CARAGIALE, C. 84. |

≡ Arhonte eponim = primu arhonte,

după care se dădea numele anului.

[pe. - honti.] Si: (învechit) arhont s. m. DICT.]

- N. din fr. (lat. archon, -ontem < grec. ἀρχων, -ωνος, de la ἀρχω - a fi în frunte, a fi cel dintâi).
Cf. dubletul arhon.

Arhonte idem (=

ARHONTOLOGHIE s.f. v. arhondologie.

ARHONTOLOGIE s.f. v. arhondologie.

ARHONTOLOGIU s.m. (Invechit) = arhondologie.

Mitropolia unde se arsa reglementul si arhondologiei... RALLETI (1858), ap. TDRG. Dealul Logii.

Din n.-grece. αρχοντολογία, TDRG. (sau αρχοντολογία, care insemneaza insa, dupa Vlahos si Legrand, „la noblesse“). Cf. arhondolog(h)ie. „noblete“.

ARIA s.m. (Invechit) v. Arie. A.

ARIA s.n. v. areal.

ARIAN, -A s.m. sif. (Promut) 1.° Adj.

Care se refera la stramosii comuni ai Indienilor si Iranienilor. (Cuvantul a fost adesea gresit pentru) intrebuinat in locul lui indo-european.

Limbi ariene = limbi vorbite in India si Iran.

(In conceptia Hitlerismului care se trage, care face parte din rase neamestecate a Ariilor (numiti si arie) interesati in Indo-Germani). Regimul nazist s-a inercat sa-si sprijine doctrina pe superioritatea inexistenta a unei presupuse rase ariene.

2.° Subst. Persoana care face parte din familia de popoare ariene.

- N. din fr. Aryen idem (din sanscrit. arya, nobil, rana dat in lij-veda rase primitive a Indiei).

ARIAN, - A² s. m. n. f., adj. ↑

do

(religioase a)

1.º Subst. Par

tizan al doctrinei lui Arie (Aria), eretic (de-al lui Arie)*. Domnul Hristos este domnu adevarat, nu-i dupa dar filu lui Dumnezeu, cum dzic arianii, ce dupa fire. VARLAAM, ap. HEM. 1637. | P. - ost. (in Pop.) Mold.) Armean². Numele de Armean a decenit sinonim cu Arian, ca si cand ei ar fieretici arieni. MELCHISEDEC (episcopul), ap. HEM. 1659.

H D

H.

H v. - sl.

2.º Adj. (modern, dupa fram) A(l) lui Arie, care se tine de invatatura lui Arie, arionosc². Erezia ariand. [Pronunt. -ri-an] Pl. (ad 1°) - ~~eri~~, ~~ere~~.] — Din palaos. arijanu (gr. ἀριανός, lat. arianus), cuvânt introdus în limbă de scriitorii bisericești.

ARIANIE s. f. v. arionie.

do

ARIANISM s. n. sg. învătătura lui Arie,

118

erezie a Arianilor, arionie². [Pronunt. -ri-a-] — N. din frâz. arianisme idem.

ARIAT s. m. sg. v. aret.

do

ARIC, - A² adj. v. arian. Limbă arice. — N. din germ. arisch.

x

ARICE s. m. v. ariciu.

↓; boala la picioarele cailor, care provine din cauza rosaturii sau de zapada deasupra copitei. (Con. V. G. J. ANICA, Tepez-Voala, Constantia.)

ARICEALĂ s. f. (het. vet.) Un fel de opăreală a pielii din îndoitura chizitei (ENC. VET. XX⁹⁵); v. ariciu (II 3º). Ariceala sailor.

cu rămân unde sânt rănduit, la oclă, să stricenească cai, ori să i curat de ariceală SADOVERNŪ, F. J. III x 156,

[P. - celi.]

- Derivat dela arici u saf-cala.

neispr

ARICEL¹ s.m. Diminutiv al lui ariciu, ~~ariciu~~;

~~pru de ariciu.~~
~~mic, prun de ariciu~~

Trei ariciți fără
mumă, l-am închis cu îngrijire, Să n'aibă loc de
leşire. I. VĂCĂRESCU, P. 337. [P.E. - ser.]

- Derivat dela ariciu cu suf. - el.

nr

ARICEL² ^{s. invaz.} pron. (Adesea substantivat.) 1. Oa-
rece; uva (VĂRCO4, V. 89), un lucru oare-
care. Să vi să-ți dau un aricel. CIAU:

ŞANU, XXV.

2. (Lucru) secret, taină. Să

vi să-ți spun un aricel id. ib.

[P.E. - ule.] Si: (^(Tara Biseri) maricel (CIAUŞANU, ^V ~~XX~~),

oricel (VĂRCO4, V. 89) pron.]

x

ARICHIŢĂ s.f. s.c. Cea ce rămâne din
zer după extragerea urdei.

[După ce păstorii storc caş în cups, rămâne zer, pe
care-l fierb, şi de asupra-i îşse urdă, iar ceea ce ră-
mâne în fundul căldării se numeşte arichişă. (Go-
gos, in Doll), op. HEM. 1643.
— Etimologia necunoscută. Hasdeu, Etymol.
magn. Rom. propune un tip *allicula, diminutiv din
alica, care ar fi dat *ariche şi la care s'ar fi adăo-
gat suf. dim. -işă. Greutatea semantică cearcă s'o ex-
plice Papahagi, Notiţe etimologice (Buc. 1907), 1-2,
afirmând că alb. ajhe „smântână” (de unde arom.
alcă, alică „crema ce se suprapune pe lapte şi din
care se face unt, brânză untosă etc.”) nu poate fi de
cât lat. alica (sard. alighe, cfr. span. alaga), pre-
cum propusese, cu rezerva cuvenită, G. Mayer, Alb.
Wörb. 5.]

le

x

ARICI s.f. IV. Refl. I. (Regional) ^{menşur} A săvârşi o mişcare caracteristică ariciului.

1.º (Despre om) ~~Mă aricesc~~ ^{A se} mă otrănge ca ariciul. RE V. CRIT. III 86.

2.º (Despre pâr). ~~Parul se arice~~
A se zbărliti, se ridică, se suspică (ca tepele ariciului). Când am văzut urusul, mi s'a aricit părul în cap. ib.

II. A fi atins de una dintr-o boală numite ariciu (II 2º. 4º). Ariciul e o boală de picioare. Se aricesc și cai și vitel. SEZ. III 145.

[Prep. ind. aricesc.]

- Derivat dela ariciu.

ARICIOAICA s.f. (Zool.) Femela ariciului. —>

Trei ariceci fără mămă, I-am închis cu îngrijire... Lacătul nu se deschide, Nici cu chee, nici cu cus. Aricioaica, mâniată, A fiavelor iarbă cată... Deschide, cum o aduce, Iși ia puii și se duce. I. VĂCĂRESCU, P. 337/22. Dacă ai închide bine puii unei aricioaice și să ncuți cu lacata, mama lor imblă până găsește iarba-șierului, cu care atingând lacata, se sfarmă. SEZ. IX 153.

[Pl. - oaică.]

- Derivat dela ariciu cu suf. oaică.

ARICIOANĂ s.f. (Ban.) = aricioacă. HEM. 1646.
[Pl. - oane.]

- Derivat dela ariciu cu suf. oane (diat. oaică).

ARICIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a se arici.
 de spaimă de produce aricirea părului. [Pl.-cizi.]
 - ~~Abstract verbal (al)~~
 - ~~Infinitival (lui arici) devenit abstract verbal.~~

ARICIT s.n. = ariceala. HEM. 1645. [Pl.-citan.]
 - Abstract verbal (al)
 - ~~Participiul (lui arici) devenit abstract verbal.~~

ARICIT, -A adj. I. (Regional) x 1. (Despre oameni) Străns, chemat. Am stat ta.
 tăi ziua aricit de fug. REV. CRIT. III 86.

Ce stai așa aricit VICIU, 94
 2. (Despre până) 76 silit, creșt. Negru cite-un cal unit Si la pân e aricit. CADE.
 II. 10 (Despre via de vie) Aînsoa
 de boala ariciu (II 30). HEM. 1644.

2. (Despre animale) x Care suferă de boala ariciu (II 30)

Când vre-un cal este aricit la picere... să-l obtojești... mss. (sc. XVIII), ap. HEM. 1642.

Mosoin, Moșoiuș, Domn din Făgăraș, Căine de oras, Sărulă-mi-l-aș, Pe-un cal aricit, De vine stărcit, Făcut pe fugit. POP., 16 1644.

3. (Despre oameni) Bolneav de

cu boala ~~disfizi~~ ariciu (II, 40). Tânțarii, mari ca vicspile.... l'impungă și-l potricăliă, de-au scos cărci peste tot trupul; și după șasă luni... alăta cră de schimosit și orbălcit peste tot trupul, cât sămână cu pitalla pilului, așa-i eră pelișă aricită. DOSOFTEIU, V. S. 110. Aricită făta unii femei cu bunătății, numai cu cămănatul soșiiței crucei o au tământuit. Idem, v. s. 70, f. 70e.

→ ariciu

≡ 119,
 id. d. 70e

4. (Hateg) silit; Aricit / se ține (despre om, animale și plante) slab din cauza de boala (REV. CRIT. III 86). Pocit recrescut normal din cauza unui boli când a fost mic. (JON. CR. V, 316)

- Participiul lui arici devenit adjectiv.

ARICITURĂ s.f. = ariceala, CIHAC, I. 16. - 56 -
[Pl. - turi:]

- derivat dela arici cu suf. - ura.

ARICIU s.m. (Zool.) mamifer insectivor,
cu capul ascuțit și cu corpul scurt și gros, de
coperit pe spate cu ghimpi gălbui; se face ghem,
șbarânela și ghimpii, când simte înimeștră; trăiește
în țările Europei.

Cine va mânca
lup, sau vulpe, sau câine, sau pisică, sau ariciu, sau
pâș, sau necăstuică, sau veaveriță și găltele al-
tele câte sânt necurate..., să se pocăiască. PRAVILA
(1640), ap. GCR. I, 177. Ariciul, cu meșteșug se prinde
și vrabia cu meiu. FANN. P. V. II, 125. Toate li-
ghioanele, până și cărțile orbești și aricii ghim-
poși... toate i se arătau lui în cale. DOBROESCU, III,
185. [Mama-pădurii] avea numai un
ochiu, cât un talger, capul ca o căpișă, cozile ca
măturățele, părul ca aricele, dinții ca secretele. (C-
1917) HEM. 1648.

L a

○ movileța de strajeri [stă] zburită ca un
arici, CAZIMIR, p. 133. Printre se șburli...
și se străuse în glandă ca un arici. PHS,
L. I. 158.

Merge Pasa pe ulițe la trei mii de salite
(Ariciu l.), SEZ. I 26, IV 42. Am un unchi oș
mare cu o sulă de-arici la spinare (Ariciu l.)

ib. IV 43. Expr. Ariciu de barbă, = barbă densă și toposă.

barbă de ariciu

[Arca] un ariciu de barbă. DUMITRIU, S. F. 155. I (În superstițiile
poporului despre istoric și puterea supra-naturală a ariciului,
înlocuiește în varianta unor expresii - cuvântul „dracul”
cf. HEM. 1649-1651)

Parcă-i-a

suflet ariciul la ureche = a luat o totărire în

telocapla.

Flăcăiandru... se furisă și de astădată, de intră
în câmara fetelor, ca să asculte la sfatul lor. Pădă-i
spusese ariciul la ureche, că are să se petreacă între
ele ceva pentru dînsul. ISPIRESCU, L. 240.

L a îndem =

naț ariciul: l-a băgat dracul.

Rămîind
văduv... îl îndemna ariciul să se însoare de-a doua
oară. idem, L. 333.

Compus: ariciu de mare = animal
echinoderm, cu corpul învelit într-o piele îngroșată ca a scoarței,
din care ies ghimpii; trăiește în mări și oceane.

2°. Dumne care se dă unui om zburit de frig. PAMFILE, I. 383.

II. (Bot.) 1.º (Ban.) = Costogol. PANȚU, PL.º

Intrebatu pe șase locuitori... cum se
chiamă acea plantă, la care ei răspunseră: „ariciu”,
de oară-ce este învelită ca un ariciu și, dacă-i rupi
coada, nu știi unde ți-este capul. MANGIUCA, ap. HEM.
1657.

2.º (Bucov.) (Pogonatum urigeraum)
Muschiu din familia polytrichaceelor cu talpina.
Le de 2-4, rar până la 10 cm, ascendente și ra-
mificate, formând tufe ratogiu de culoare verde,
cu frunzele întinse și ascuțite, având pe margini
și pe dos diviziuni ascuțite; crește în păduri, pe
marginea drumurilor, și drumurilor și, panturilor
și pe locuri nitipoase-argiloase până la o înălțime
de 2500 m. id. ib.

3.º (Panicum compactum) Varietate de
grâu cu epical des. CADE.

4.º (Franța)

O boală a vitei de vie. „Ariciu”
pe butucii de viță de vie, ~~pe~~ Brand en den Wein-
reben. BĂRCIANU.

V. ~~de~~ tașcușă (CADE).

Nume dat mai multor

III. (Med. vet.) Diferite boale ale cailor, vitelor și

✓ Cf. ariceală, ariciu
mierii.

„Ariciul”, la cai, vine din sudoare. Când
calul asudă tare, stând în loc, sudoarea curge pe
picioare până la copită, acolo se strânge și, fiind
foarte tufe și sărată, intră prin pori împregiurul
copitei, apoi se umflă piciorul la copită, pielea crapă
și dă sânge, carnea se cangrenează. „Ariciul”, la vite
cornute, se face la iia picioarelor și la pânteco, de n-
tăiu ca o bolțușoară sau ca o nucă, apoi crește ca un
pumn, legat de piele numai printr-o grosime de un
deget; se vindecă lesne. Când la vite cornute se face
„ariciu” la copite, ca la cai, e mai primejdios. Doam-
na, în Neamtu, ap. HEM. 1654. „Ariciu”, la vite, este
un fel de zyaibă, crescând jos, lângă copită, ca un
burete. id. ib.

✓ HEM. 1656.

✓ ib. ~~id.~~ id.

✓ Ariciu - niște bule la cununa unghiei vite-
lor. ~~SEM. V. 20%~~ „Ariciul” e o boală de picioare...
Se face la vitelii ce stau hojma în glod. „Ariciul”
e o boală care trece de la sine, când vita își schimbă
felul traiului, adică, când din ploaie, din glod și
din șura urită le trecem în grajduri curate. SEM.
III, 145. Cf. ariceală, ariciu

H D

IV. (Med. pop.) Nume dat mai multor eccees.
cente dureroase ale pielii. ~~și diferite regiuni ale~~

v. cf. SEM. I 26.

Țară. a) ~~Ariciu~~ o grăbuntă primejdioasă: herpes, lichen, impetigo (L.B.); b) ~~la~~ tătoră la salță. V (Lungoj) (A.R.M. I/2 h. 188); c) (Sudul Crișanei, la pl.) ~~he-~~ meroizi (ib. II/h. 167); d) (Bohor) cancee. (A.R.H. FOUR).

VII. V. (Cor.) Dans popular.

„Ariciul” se joacă în două feluri: a.) Flăcăii și fetele îl joacă în chip de horă. b.) La nunți „ariciul” este un dans comic: dănuitorii, după ce prind pe chef, fac pe unul dintr’înșii „ariciu”, care se întinde, imitând întotdeauna mișcările aceluiași animal, iar lăutarul cântă aria și cuvintele, toți ceilalți privind și făcând haz. H.E.M. 1654.

cf. PANFILI, J. I 363; II 268, 348.

[Pl. + ariciu. / și: arice (H.E.M. 1648), hariciu (ib. 1646), ericiu (Diet.) 1646 H.S.M.]

— Din lat. ericius: alb. irik, ital. riccio, engad.

rită „bucă de păr”, (dial.) rizza „ariciu”, sard. (camp.) rizeu, span. erizo. Forma românească e neregulată, căci am așteptat *arif, nu ariciu (forma aceasta se găsește și la Aromâni și la Megleniți). O încercare de a explica această neregularitate (care apare și în ital.), la Pușcariu: Lateinisches Ti und Ki, 149-150. Pentru sensul II, 3°, cf. germ. Iselshuf „peigne, crapaudine à la partie antérieure de la couronne” (Sachs-Villatte), ital. ricciolo, ricciuoli „malattia che viene alle membra del cavalli” (Tommaso-Bellini), ap. H.E.M. 1658 (forme dialectale la CDDE. No. 83).

Ariciu (comerc.) interj. w. haricie.

ARICOR s.m. (Bot.) = plasmicaz. PANTU, PL. 2, cf. GRECESCU, FL. 30.

- Etimologia necunoscută. Cf. magh. alakor alac?

60

-59-

ARICÓS, -OÁSA^{nm} adj. (Regional)

1°. (despre pământ) Cu dealuri în văi. VÂR COL,
V. 89.

2°. Cu vine umflate. PASCA, GL.

- Derivat dela ariciu cu suf. - os.

ARICÓS n. m. (Bot.) = ploșnicar. GRECESCU, FB.
30. PANTU, PL.
— Etimologia necunoscută. CD. ung. alabor
„alac”?

ARID, - A^{da} adj. lipsit de umozală, uscat, ~~sterp, neroditor.~~

Stăncele aride. I. IONESCU, M. 35.

Un singur fir de apă
nu se găsește gerându-
cu albașă, în care
nu și funcționează
cu la să și ostâmpoa
setea.
BOGZA, C. O. 208.

Fig. Sec, ^{greacă,} lipsit de plăcere. Studiu arid. |

2°. Lipsit de vegetație, ster-
til, sterp. In pustiul arid necheză calul frumos.
EMINESCU, N. 26. Albișă... crește prin câmpuri sterile,
coline aride și prin locuri pietroase. PANTU, PL. 8.

la
li

neroditor.

Fig. Din care nu se poate scoate
prea mult, sărac, lipsit de fermec.

Un subiect arid. [Accentuat și: árid.]

- N. din lat. aridus - a - um - id - us

ARIDICĂ vb. I. v. ridica.
do

ARIDITĂȚE s. f. ^{Inousire a unui} ~~Stare~~ ~~a unui~~ ~~stare~~

^{lucru} este arid; uscăciune, sterilitate.

Alecta caum a se
simți bine primore
tinere si a-si
recăstiga prim ei
tempul pierdut
in ariditate.

CĂLINESCU, E.O.T., 69.

1 Fig.
mf

in Buzele plena te de
ariditate atator
supine.

KLOPSTOCK, F. 230.

- N. din lat. ariditas, ~~atque~~ ~~idem~~

da

ARIEA. f. 1^a. Arie. Battage des blés. 2^a. Cour. 1°. Loc noted și bătătorit (o suprafață circulară) pe care se trece ~~hănatul~~ Cif. arman. [Trieratul în Moldova se face în chipul următor: Mai întâi se pregătește aria, a căria mărime se face de șase stânjini în toate lăturile din pregiur a parului bătut în mijloc, și aceasta pentru patru cai, și de nouă stânjini] pentru opt cai. Fașa ariei se cioplește (prăzește); după aceea, dacă pământul îi uscat, se cărd apă și se udă, iar dacă-i moale, se aștern(e) paie pe dinșa, se vără caii și o bat bine, până când rămâne netedă și vârtoasă, căci așa numai se poate strânge sămânța curată, fără sărnă. După ce s'au bătut bine fașa ariei, se mătură. I. IONESCU, C. 185 b.

→ cerealele.

--- curcio!

Ceia ce vor aprinde casa omului sau aria cu pânea sau aria cu fânul... pre unii ca aceia să-i ardă în foc. PRAVDA, MOLD. 13. Grâul nu-l bagă'n fitnițe, până nu-l curățăse cu 'mblăcie într'are. DOSOFTEIU, V. S. 153. Zic unii, să se hie făcut acea spaimă din slugile oștenilor, carii mersăse la o arie de fân, departe de tabără, și să-i hie lovit Tătarii. M. COSTIN, LET. 1. 243.

Idz
|a

φ Orbul își caută acul în aria cu paie. PANN, ap. CADE.

A prins mama în arie, pe după hambar, un cocos.

1 Fu intran tu sat, ce resea cu hăsurica la arie. SAPOVEANU, N.F. 94. Se cară snopii într'un amunir Coc, unde are să se facea trieratul, loc kurrot arie. BOTEZ, STR. 16. Acum Maria e în partea cealaltă a ariei. Y. ROM. 1950, 144. Ciortanul... care cu cântec... Hic mai tradite salvade pricuvajie și îndemânarea sa arda TE Încolțată de chialuri... CONTEMPORANUL, S.F. 1951, Nr. 223, 2/5. H Fig.

STANGU, D. 124

Făcă nouă secerșle... Să se cere grâul cu ele, Să se cere din snop în snop, Să-l ducă la arie. TEODORESCU, P. P. 140. Ajunsă la o arie, unde vântură un popă. SEZ. 1. 208. Pașii Șirul munților dă într'o mare verde și întinsă ce trăește în mii de valuri senine, strălucite, care trece aria mării încet și melodios, până unde ochiul se pierde. EMINESCU, N. 13. Arii de fețe (- culori), conabii, albi... se împreunau în toată inlinderea plainului. DELAVRANCEA, S. 60.

Si ochis ridic spe
aria stelera, TONA,
C. V. 2289

Atmosfera plină de palmieri colorați, de creștele Caucajiei, de ariile m'is-cătoare ale oceanelor. CAMILAR, N.T. 179.

Orice suprafață circulară în jurul unui obiect (care aduce aminte de stejarul din mijlocul ariei).

Se uită în sus la crengile... marelui pom și se așază trudit sub trașina-i largă, prin care se cerneau mărunțul razele soarelui, presărând aria umbrită cu boabe calde de lumină. VLAHUȚĂ, ap. HEM. 1641.

Suprafața circulară, pe care

✓ Cerul se opone cu un covârșit argintiu totuși arie a pământului. LAURANCEA, ap. CADE.

1/2

aleargă un cal, care „se dă la coardă”
 (ca să învețe la călărie). Un geambas
da la praștie un cal neînvățat; un
copil... a înțat în aria calului; calul
l. a călcat în picioare. DELAVRANCEA,
 ap. TDRG. | Clucer de (za) arie v. clucer.
 Tacrat. G. arman, armanit. Ați început
la arie sau încă nu?

2° (Transilv., Mold., Bucov.) Cărte, ogradă,
 bălătară. ARMANIT L. 344, cf. JAHRESBER.
 IV 325.

[Pronunt. a-ri-e.] Pl. arii și ării (cf. HEM.
 1641). Sî: (suvechit) arie ^{sf} BIBLIA (1688), ap. HEM.
 1639, POMPILIU, BIT. 1004.]

— Din lat. area: ital. aja, ongad. era, fram. aere,
 v. prov. eira, span. era, portg. eira. (Cf. dubletul
 arie¹.)

ARIÉ² s. f. (Geom.) Suprafața unei figuri; măsura unei suprafețe. (MELIK, G. 109)

~~MELIK, G. 109~~ | Arica foilor. GRECESCU, PL. 39. Sub-arboretul
 în părțile... formate de molid, brad și fag... există
 sub formă de însemințuri tinere de molid și brad,
 dar mai cu seamă de fag, acesta din urmă cu ten-
 dințe de a-și întinde aria sa de distribuție. v.
 ANTONESCU, S. 50. [Pronunt. -ri-e.] Pl. arii.]

2° (St. nat.) Zonă de răspândire naturală
 a unui grup de plante sau animale, independent
 de acțiunea omului. | (Linguistică). Arie lingvistică
 = zonă de răspândire a unei limbi sau a unui fl.
 nomen lingvistic. | Arie laterală (sau periferică) =
 zonă lingvistică, situată la marginea teritoriului de
 formare a unei limbi sau a unui grup de limbi saru-
 dite. Arie dialectală: zonă de răspândire a unui
 dialect.

✓ Spatiul stră-bătit
 într-un timp dat de
 raza vectorie a unei
 planete. Legea miș-
lor [a lui Kepler].
 CADE.

↓ Pe întreaga arie
 a vorbirii românești.
 3062A, P.M. 34.

N. din fr. arie.

ARIE³ s. m. 1.° Numele unui eretic reprezentant al
bisericii ~~ortodoxe~~ din sec. IV (care tăgăduia consubstanțiază
litatea fiului cu tatăl în trinitate).

„Doamne, cine ți-au rupt coșmântul?” și răspunse: „Arie, celu ce dzice că nu sânt Dumnezeu adeodrat, acela mi l-au rupt”. VARLAAM, ap. HEM. 1636.

Au stricat spițele încălțăturii Ariei. ÎNDREPTAREA LEGII (1652), ap. HEM. 1636.

[In Ni-
chea Sf. Nicolae] au infruntat pre începătorul de
eresuri, pre Aria, și, ca pre un mincinos și lu-
litor împotriva dreptății, l-au lovit și cu palma
preste obraz. ANTIM, ap. HEM. 1636.

Hil. 1636.

2.° ^(Supraînțic) Eretic, păgân. Cf. MARIAN,
D. T. 173.

3.° Om rău. ^{Extr.} Af. arie = af. [om]
rău la inimă. F. ANNE, P. 481.

[Pronunt. a-ri-e.] Pl. (ad 2-30) arii. | Si:
(ad 1, cu declinare feminina) Aria s. m.]

^{v.-sf.}
— Din paleosl. Arit (grec. Ἀρειος, lat. Arius).

ARIE⁴ s. f. (muz.) ~~este~~ Fragment dintr-o
lucrare muzicală (operă, operetă, vodevil,
etc.), compus pentru voce (și reprezentând
un ^{moment} important în desfășurarea ac-
țiunii dramatice). Se gătește la oglin-
dă, fredonând aria din vodevilul ru-
lesc „Kozaca stikotovoretă”. C. NEGRUZZI,

↳ piesă de concert
curat liric pentru o
solo cu acompaniament de
orchestră. (T. Popovici), D. M.

Ibo. |(Generalizat) cântec, melodie, ex-
cutată din gură sau, (fără cuvinte, numai din
instrumente.

Parada
se întindea ca un șerpe pe... uliță. Înainte mergeau
suitarii... Apoi urmau pașirii... Mai în urmă era
armășul, încungiurat de lăutari ce jucau [= cântau]
din vioare aerul „Militico”. C. NEGRUZZI, I, 30.

La
Pa

la

O arie comună, din cele care se cântă vesel pe trâmbița de vânătoare. ODOBESCU, III/94. Se auză
cineva cântând o arie turcească. CONTEMPORANUL, IV, 137.

+ Furtuna... să cânte
not arie! BENIUC, X, 134

Arii cătușești numai în finiturile lor se pot auzi de la lăutari. FRÂNCU-CANDREA, M. 132. Poet. Uzina de fier trezește... într'un lung urlet, care modulează în coșurile înalte o arie sălbatică. IORGA, N. R. A. I, 327.

Arie pentru balot. Arii nationale.

[Pronunț. a-ri-e. / Pl. arii. / Sî: învechit]
arie s.n.]

- N. din ital. aria sau din germ.

Arie (= ital. aria) idem.

mesajur

ARIENESC, -EASCĂ^v adj. (Invechit) Care aparține doctrinei lui Arie, de al Arianilor. Se turbură liniștea cea bisericăscă de dobitocească pornire a erezului arienesc. ANTIM, P. 196.

[Pronunț. -ri-e.]

- Derivat dela arian cu suf. -esc.

religiu

ARIENIE^{*} s. f. sg. Doctrina lui Arie, arianism. Să- l poată... întoarce la arienie. DOSOFTEIU, V.S. 982. Prelesit în arianie. id. ib. 247.

[Pronunț. -ri-e- / Sî: arianie s.f.]

- derivat dela

ARIERĂT, -Ă adj., s.n. 1° Adj. ↗

Inapoiat.

^[Homer]
El da dovadă de
același spirit arierat
atunci când, după
moda învechită, îl
sărbătorește pe comer-
ciant", ca fiind
primul ~~motor~~ agent
motor al producției.
ENGELS, A. 358.

2° Subst. ~~de~~ (Fin.) Plată (datării etc.) întârziată, restanță.

- N. ^{din} ~~după~~ fr. Arrière idem.

ARIER + GĂRDĂ o.f. Partea de la urma a
unei unități militare, ^{în marș} menită să ^{facă să se supună} apere ^{grazul} ~~armatei de un atac~~ ^{în urmă} ~~de spate.~~

1 a

Nu toate triburile [de Pecenegi]
de odată sosiseră din Asia, ci unele după altele,
astfel că ante-garda [apără]... la 915... Dar care
anume din triburile pecenege erau Negrit-Unguri,
arier-garda celorlalte? HASDEU, I. C. 155.

[Promuit. -ri -er-. | Pl. ariergărzi.]

- N. din fr. Arrière-garde idem.

uliorum

ARIETĂ s.f. (Muz.) Diminutiv al lui arie⁴
Îmi cântă cîte ariete gratioase, și-mi face
voie bună. CODRU-DRĂG USANU, C. 129. [Pe-ete.]

- Derivat de la arie cu suf.
- N. din fr. ariette.

ARIETE s.m. v. arete.

ARIEU s.m. (Bot) = areu. PANTU, PL.².

ARIL s.m. (Bot.) Parte
carnoasă arietă, care acoperă
total partial sau total
sămănta. DET. PL. LEMN, 215.

[Pe rie.]

- N. din fr. arille.

~~ARIMAJ~~ s.m. Aranjare și fixare a
încărcăturii unui vas sau aeronave pentru
obținerea unui ~~centru~~ centru favorabil
stabilității; arimare. LEX. TEXN.

Da ...

ARIN s.m. (Bot.) (Alnus glutinosa)

Arbore din familia Betulaceelor, cu frunze ovale, obtuse la vârf, lăcicioase pe partea superioară și păroase la umplușurile nervurilor pe partea inferioară, cu flori verzui-roșietice, dispuse în formă de spic; crește pe malurile torențelor și râurilor de munte și prin pădurile umede din Țara Românească și în regiunile montane din Carpații și în regiunile alpine, crescând repede, este utilizată pentru împănarea terenurilor umede; se mai numește și: arin-argu, arin, arin-argu PANTU, P. 2

Sau apropiat prin arini, lângă sat. NECULCE, LET. II 244. Au purces de acolo la vale, spre amiazăzi, prin arinii Bercii. URICARIUL, XVII 192/. Teii cresc amestecați cu salnici jugastri, cu plopi nalli și subfiri și cu anini ușurai. ODOBESCU, ap. HEM. 1206. Peste vărfuri trece luna, Codru-și bate frunza lin, Printre ramuri de arin, Melancolic cornul sună. EMINESCU, P. 151.

Stăteau tolăniți ca zecități măruate
Pe nisipul arzător, împestrat cu
tufe de arini și răchite... BENIUC,

V. 23.

Frunză verde de arin, Cino-i cu mine strein? TEODORESCU, P. P. 283. Tu te-i face, măndro, bine, Că mai e frunză po-arino, Că mai sânt coinici ca mine. BIBICESCU, P. P., ap HEM. 1207.

„Țutu'uu vârf de arin și măndru și senin?”

(Lampa). GOROVEI, C. 196. | Specii: arin-
alb (Alnus incana) arbore din familia be-
tulaceelor, cu frunze ovale, ascuțite la vârf,
dedesubt albicioase și acoperite cu peri moi,
cu flori verzui-roșietice, dispuse în amente;
crește în regiunile temperate ale emisferei borea-
le, îndecosibi pe malurile râurilor de munte și
e cultivat pe alocușuri ca plantă-ornamentală;
PANTU, P. 2; se mai numește și: arin, arin-
alb, arin-argu, arin-argu. PANTU, P. 2

[Accentuat pe (Ban. Meledinț.) arime (CANDEA.
~~1885~~ LIT. FRIN. 1885) Pl. arini.] Și: arin s.m.

(Vâlcea)

arime s.m. SEZ, II 83; (Muscel) arime
s.m. FRĂDULESCU-CODIN, JAHRESBER. VII 82;

[și Arges]

† (accentuat, în Ban.
și Olț., și arime CAN-
DREA, CONV. LIT. XXXIX
4120)

(Bihor) arinde s.m. POMPILU, Bih. 1004
(pe. arimbi. MARIAN, SE. III 318).

— Etimologia e nelămurită, deși legătura etimologică cu *alnus* e neîndoioasă. S'au ^{edn} două păreri: a.) Meyer-Lübke (*Zeitschrift*, VIII, 147 și *Rom. Gramm.* I, § 477) și în urmă Hasdeu (*Magn. Etym. Rom.* 1205—1206 și 2347—2348) și O. Densusianu (*Hist. d. l. langue roum.* 119) cred că forma primitivă e *anin* și o derivă din **alpinus* (derivat din *alnus*). Rămâne însă neexplicată trecerea lui *in* > *nn*. (Asemănarea cu *balneum* > **ba(n)neu* și cu **alneu* > reto-roman (surselvic) *oign* și (engadin) *aign* (Ascoli, *Arch. glött. ital.* 1, 13) nu-i perfectă, întru cât în cazurile acestea avem grupul *lnj*). | b.) Laurian-Massim, *Dicț.* 64, cred că forma originală e *arin* și ar trebui să plecăm de la un tip **alpinus* (cfr. lat. *alnus* / **alpinos*, Walde: *Lat. etym. Wörth.* 20.) > *arin*, și, prin asimilare, *anin*. În favoarea acestei etimologii citează I. A. Candrea, *Conv. lit.* XXXIX, 1120 sqq. forma sardă *alinu*, „arin“ (care ar putea corespunde însă și lui *alnus*, cu epenteza obișnuită la Sarzi, ca în *aliga* < *alga*, *alumu* < *almus* etc., cfr. L. Wagner, *Lautlehre der südsardischen Mundarten*, 22) și formele bășate: cu accentul pe silaba d'întăiu: *anin*, *ânino* (în dicționarul aromân manuscris al lui Weigand se găsește cuvântul arom. *aren*, „ein Baum dessen Holz zum Färben benutzt wird“). Schimbarea accentului în *arin* (arom. *arín*, megl. *rin*, PAPAHAĞI) și în forma asimilată: *anin* (arom. în Tesalia: *anín*, PAPAHAĞI) s'ar dafori, după Candrea, l. c., unei încrușișări cu sinonimul **verninus* (> alb. *vqři*).

ARIETE s.m. v. arete.

ARIEU s.m. (Bot) = areu. PANTU, PL.

ARIL s.m. (Bot.) Parte
carnoasă anexă, care acoperă
total partial sau total
sămânța. DET. PL. LEMN. 215.
- [Pe tile.]

- N. din fr. arille.

ARIMAJ s.m. ~~Aranjare~~ și fixare a
încărcăturii unui vas sau aeronave pentru
obținerea unui ~~centru~~ centrăj favorabil
stabilității; arimare. LEX. TEHN.

[Pl. - maje]

- N. din fr. arrimage idem.

ARIMARE s.f. = arimaj. LEX. TEHN.

[Pl. - mări.]

- Formație nouă după fr. arrimage.

ARIMBAȘA s.m. v. lar ambasa.

V (= presiv)

A curăță cu nisip^o. Arinde de arin = arena tero vel lavoi. mit Sand reiben, odee waschen^o. I.B. + 148. Refl. V (Despre cuțite) „A se curăți prin înfigere ropotată în pământ (nisipos)^o. Ștefan Maris, din Săndu (lângă Turda) implântă de câteva ori cuțitul în pământ, ca să se arinească (= să se frece cu arină (nisip), și așa să se curețe). VICIU, GL. V

1^a

N.B. drepte!

2°. A presăra cu nisip. Arinez

mit Sand ~~betreuen~~ BARCIANU.

[Pres. ind. arinez și arin / și: Varini vb. IV.]

V (cu schimb de conjugare)

— Derivat din arină¹ „nisip”. Pentru arină s'ar putea admite chiar un verb lat. pop. *arenare: Ital. renare „a curăți cu nisip”, sard. arenare, span. arenar „a presăra și a freca cu nisip”.

ARINĂ¹ s.f. (Bot.) Fructul

arinetă

Cu „amantele femele [ale arinului], numite „anine” sau „arine” vopsesc Româncele noastre diversele lor lăunuri. PANTU, PL. II. De multe ori însă [so] întrebuițează [la vopsit], în loc de scourță [de arin], arine, adică bobite de arin-negru, căci arinele, după cum spun Româncele cele expește, dau o negreală cu mult mai bună. MARIAN, CH. 52.

Un arin, se-arine

plin. POP., ap. DRG. Cf. ZANNE, P.V 378.

[Pl. arine. / și: arină s.f.]

— Forma feminină a cuvântului arin, ea-lă aproape toate plantele roditoare (- forma masculină pentru numele plantei, d. e. prun, păr, nuc, afin, iar cea feminină pentru numele fructului, d. e. prună, pară, nucă, afină).

ARINĂ² s.f. (Arhaism) 1°. Nisip. Si

ploa spr'insi ..., ca arina (nisipul). CORE: Si, PS. PSAHT 165A) mairicii, pasara cu pone.

PSAH. SCH. 248^{1/2}. O multime de cuconi;

ca arina mării de mult. DOSOFTEIU,

V.S. 46. Unde călătorești? Pe drumuri de

arina mergi în țară sfâina. POP., ap. HEM.

1662. Cf. JAHRESBER. VI 76. (Regional, Transilv.)

Nisipul fin al râurilor. Cf. JAHRESBER. IV 325.

→ cantarea aurului în arina râurilor... este modul primordial în exploatarea de minel. HASDEU, I. C. 189.

(Regional) Nisip pietros. REV. CRIT. IV 87.

2°. (Inocchil). Tărâmul nisipos al mării,

plaja. → și deca fu dzuo, nu cunoștea pământul; și sârui oarecarele sacoliiță

aibând arină (tărâmurale N. TESTAMENT 1608, țearnuse Bi.

Cf. JAHRESBER. VI 75

Cf. C.V. 1961, m. 2, 34

Buia 1688) Int' însu s'etuiră-se... să
scoată corabia. COD. VOR. 93/12.

[P.L. ^(rar) -vine. | Si: (în textele cu rotacism)
arvă s.f., (prin asimilare) arvina s.f.]

— Din lat. arēna („Sand“ și „Meeresufer, Ge-
stade, Küste“); alb. rrrr, ital. rrrr, sard. rrrr,
v. fran. rrrr, v. prov. rrrr, span. rrrr (și cu sensul de
„Meeresufer“), portug. rrrr (arvā, arvā). Cfr. du-
bletul aronă.

do

ARINĂ³ s.f. (Bot.) ^{do} Lăstar, lăstar, re-
dii; aninet, anis. Pe la noi „arină“, ca și „redii“ și „tiglă“,
se chiamă o pădure lăstară sau nuclărie. HEM.

1660.

— Pare a fi formă feminină a lui arin (cu sens
colectiv, deci originar un neutru plural) și să fi în-
semnat la început „aniniș“.

ARINĂRIE s.f. = ^{do} arin³. [P.L. -rū.]
— Derivat dela arin cu suf. -arie.

ARINĂRIȚĂ s.f. (Bot.) — ^{do} (Travisia)

~~TRAVISIA BACCIFERA = studiu în PAN.~~

V (Arenaria serpyllifolia)

TU, P4?

— Derivat din arină³ cu suf. -ariță (prin care
se derivă multe numiri de plante) sau, dacă termi-
nul latinesc arenaria a fost popular, din *arinare +
iță (Cfr. numirea franceză sabline și cea germană
Sandkraut).

TT cu

negru

ARINĂȘ s.m. (Bot.) ^{do} Arin-negru. (THACT)
ib. [P.L. -năș]

— Derivat dela arin cu suf. -ăș. (cf. arinăș.)

ARINȘE s.m.

v. ~~arvina~~ arin.

ARINDEAUA s.f. art. ^(Regional) Nu mele unui ↗

69
v (Munt.)

Joc țărănesc în Muntenia. HEM. 1662.
— Etimologia necunoscută. (Hasdeu: *Etyim. magn.* Tom. 1662, trimite la cuvântul irindeaua.)

menșur

← vor

ARINESC, -EASCĂ adj. (Regional) De arin. Pe sub foaia arinească vine o car. te împăiatească. HODOȘ, P. P. 225, cf. GR. S. VI.

- Derivat dela arin cu suf. -esc.

ARINET s.n. Pădure mică de arini; crină. HEM. 1213 sp., cf. 1662. [Pl. -neturi.] Si: arinet s.n.]

- Derivat dela arin cu suf. -et.

ARINET s. n. v. arinet.

ARINEU s. n. v. arneu.

ARINI vb. IV v. arina.

ARINIS s. n. v. arin.

S: arinarii

(Munt.) Loc bogat în arini, pădurea de arini; arină, arinet, ~~arinet~~. De acolo... până la muncal și până la sfârșitul arinișului. Doc. (1646), ap. HEM. 1214. Până în livada Cătărașului... până în vârfel arinișului. Doc. (1699), cf. ib. [Pl. -nișuri.] (MARIAN). Si: arinis s.n.]

- Derivat dela arin cu suf. -is.

ARINIS s.n. (Regional) Pustiu,

desert. Cf. nisipur.

După ce

am citit un capitol din istoria lui Napoleon, a ace-
stui urias ce a răsturnat fața lumii și pe care l-am
urnat în arinișurile Egiptului și în troienela săpe-
zilor Rusiei, am lăsat cartea și am închis ochii.
C. NEGRUZZI, 1894. [Pl. -nișuri și (probabil)]

- nișe.]

- Derivat dela arina² cu suf. -is.

ARINIȘTE s.f. (hold.) = arinis².

Ea pi-
ciorul pune 'n scară și la codru pleacă iarăși.
Sara vine din ariniști. Cu miroase o îmbală, Cerul
stelele și-arată. Solii dulci ai lungii liniști. EMINE-
SCU, P. 102.

[Pl. -niști.] Si: ariniște s.f.]

- Derivat dela arin cu suf. -iște.

▽ Ei [boii], cu boturile
putuse, părăsiseră drumul
fără sărind în ariniște. CA-
MILAR, N. I, 48.

v (Accentuat și
ariniște.)

1° **ARINÓS, -OÁSĂ** adj. Care e alcătuit din nisip, sau conține (mult) nisip, sau e amestecat ori acoperit cu nisip, sau e în felul nisipului; *Misipos* Pogorindu-se de la marea în-

ghesală, vin pe la maluri arinoase (locuri nisipoase) aflătoare în mare lângă Tenerifa. DRĂGHICI, R. 24/15. *Frăgarii... cresc în loc cam arinos. ECONOMIA 210.*

V. Frăgarii... cresc în loc cam arinos. ECONOMIA 210/4. există!

2° (Regional) Viciis, păcașos. PAȘCA, GL.

- Din lat. arenosus, -a, -um, idem: itat. renoso, sard. arenosu, prov. cat. arenos, span. arenoso, portg. areoso.

ital.

^{(Tes.) = uruioc. Cf.}
ARİO'CI s. m. pl. ~~(Tes.) Firele care rămân la capătul războiului și nu mai pot fi țesute; chieden. Cf. PAMFILE, i. c. 281.~~

Firele care nu mai pot fi țesute se numesc uruioc, chieden, uruioci sau arioci. Uruiocul se face ghem și se folosește la diferite impletituri și cusături.
id. lb.

ARİO'IU' s. n. (Agric.)

1° Arie' (1°), arman; (spec.) arie pentru mai multe feluri de cereale (opre descriere de "arie", care este numai pentru un singur fel). Cf. PAMFILE, A.R. 143.

2.º (Regional). Novilită de grăunte și pleavă, rezultate dela trecerat și adunate pe loc, în jurul parului; vraf, ~~vras~~, vran; bocluc. Cf. id. ib. 213, CADE. Prin jud. Talomita se aruncă peste vraf, - peste arioiiu -, un fel de plasă... PANFILE, ^{A.R.} ~~ib.~~ 216.

[Pronunt. - ri-oiu. | Pl. - oai.]

- Derivat dela arie cu suf. - oiu.

ARIOIU s.n. Grup de oi despărțit de turmă; h (apămuc. DR. III 454, cf. JONOR. V, 316).

[Pronunt. - ri-oiu. | Pl. - oai.]

ARION s.n. (Regional). ~~Titlul unei cărți de cântecce lumesti. PASCA, GL. [Pl. - uri]~~

~~- Cuvântul este pus în legătură cu numele poetului grec Arion, inventatorul bitirambelor. id. ib.~~

ARIOPLAN s.n. v. aeroplan.

ARIOR s.m. (Bot.) 1° = alior. PANȚU, PG?

2° = laptele cucului (Euphorbia helioscopia) -72-

ria]. id. ib.

3° Compus: arion-de-balta = (Euphorbia palustris) plantă verboasă din familia eufor. bracelor cu tulpina foarte ramificată; cu frunze alterne în formă de lance, flori galbene sau brune, dispoz. în umbel; fructele sunt niște capsule acoperite cu mici tubercule; crește prin locuri mlăștinoase și pe malurile apelor. id. ib.

[Pl. ariori.]

meșgur

ARIOSO adv., s.n. învov. (Mus?) (Italianism)

1. ° Adv.: (Cuvânt care, pus la începutul unei arii⁴, anunță că ea trebuie cântată:). Cu un caracter grav și nobil (CERNE, DM), patetic și cu efect dramatic (CADE).

2. ° S.n. învov. Arse care începe sub forma unui recitativ, luând încetul cu încetul o structură ritmică și transformându-se într-un cântec. Cf. CERNE, D.M. 75.

[Pronunț. a-ri-o-zo.]

- N. din ital. arioso idem

ARIOS'TIC, -Ă adj. (Rare, despre o compunere, sovare, etc.) În felul lui Ariosto, având caractéristicile scrierilor lui Ariosto (p. 100.) pretențios, emfatic. Dar toată această descriere ariostică a luptei nu avea alt scop. ENGELS, ap. MARX, C. 65.

- Derivat dela Ariosto cu suf. -ic.

ARIPĂ vb. I. Trans. de A împusca o pasăre în aer. Vânătorul a ocolit bine și a aripat o rață sălbatică.

2° = Enaripa.

Înșirarea te-aripase
nă atingi înalte
alini
MITCE DONSKI, O. I. X 75.

Valul ce'n abis
s'aruncă
și aripează doar
niirează
și-un val nu cade'n
veșnicie. TOMA, C. V.
109.

3° Infr. (Rare) A-și lua zborul, a zbura. Aripez = fliegen. BARCIANU. | Refl. P. al lor car de rozte s'aripează frage. dela zori. BOLINTINEANU, ap. ȘĂINEANU, D. U.

[Prez. Ind. aripez.]

- Derivat dela aripa.

ĂRIPĂ s.f. I. 1. Membru (superior) al păsărilor și insectelor, ~~de ambele părți ale corpului~~ cu care unele dintre ele zboară.

Văzu... nește oameni, mănucându-s nește fieri cu arepi și trei capete. CUV. D. BĂTR. II, 336.

De veacuri el stă orb... și fălăie de-asupra, gonindu-se în roate Cu aripe ostentile, un alb și un negru corb. EMINESCU, P. 205.

Cucurul... scutura puternic din aripi.

CREANGĂ, P. 63. Un corb avea o aripă ruptă. ISPIRESCU, 4. 43. Dacă face pușul aripi, nu-l mai găsești la cuib. id., ap. HEM. 1665.

Vă întoarceți în răși, pasări, călătoare, și aduceți din elzbe aripile voastre. DENESUȘIANUȘ, L. A. 41.

Prin văzduhul curat... Trece o fluturare grăbită și satornică de aripi. DUMITRIU, B. F. 133.

El zărea un corbuzor, be pe sus tot roncănea și din aripi tot bătea. ALECSANDRI, P. P. 141.

Lepr. (despre om) A căpăta, a face, a prinde, a cugele (cuiva) aripi = a-i lua avânt, a se înălța prin propria sa putere.

Pe umeri simt crescând aripi de vulturi... nu

BENIUC, V. 11,

A-i tăia (fringe)

cuiva aripele = a-i curma avântul, a-i lua puterea. Același membru al păsărilor

Mut e vîzduhul și aripa ti-e frîntă. 111. CEDONSKI, O. T. 219

jumulit și gătit pentru mâncare. [Femeia] și
nu mănânce... cât timp e înghețată, aripi
de găina... sau sîde altă pasăre, căci copilul,
după ce l naște, capătă morbul nunci aripi.

MARIA N, NA. 16, cf. SEZ. III 150.

2° Fig. (Despre lucruri și noțiuni
abstracte) Îmblă spre(-pe) aripile vîn:

lunii. PSA. SCH. 335/5.

Lacrimile sînt aripile pocăinței. MSS. (secol.
XVI), ap. HEM. 1667. Noaptea întinde întunecoasele-i
aripi. MARCOVICI, C. 35/1. Un vis fantastic veni și-și
puse asupra-mi negrele sale aripi. C. NEGRUZZI, I,
60. Pe aripile morței celei mîntuitoare. Voiu părăsi
locasul unde-am nădăjduit. ALEXANDRESCU, M. 7.

Furtuna... pe aripide
vînturilor aduce
MACEDONSKI, O. I. 48.

Poporul crede că
cazul este haripele
omului. ~~...~~ ap.
HEM. 1667.

Și peste fruntea-i (ar-
tister) încinsă de lauri,
larg falfăit-aș
Aripa slavei.
TOMA, C.V. 12.

Cu aripile lor,
Un pînă tăgăte n
tărie. BENIVE, V. 84.

~~(Cu sufletul de) Avânt, în suflătură~~

Și cîntecul doborâ
cu aripile de furtună id. 16 267.

Încăpuirea își strînge-a sa aripă. ALE¹
CSANDRI, P. III, 5. A sufletului aripi își sînt pa-
ralizate. I. NEGRUZZI, VI, 545.

P Aripile timpului

Și să-ti dea, mai tîr-
ziu, [versul]
Aripi, credință și dor
Ca să te nănuțe și la
dobor. TOMA, C.V. 349.

Cîntecul meu, dezbîd-te
aripile,
să nu te ucidă noaptea
și clipele.
TULBURE, V. R. 19.

Voința primei da aripi picioarelor. ZANWE, 76.

P. II 199. | (cu aluzie la adăpostirea pui-
lor sub aripile mamei lor) Scat, ocrotire, pro-
tecție.

Fii[s] oamerilor în cu-
perământul arepilor tale nădărescu-se. PSAL. SCH.

109. Vriiu să adun feciorii tăi, cumu-și
adună găina supț arepile ei puii... TETRAEV. (1574).

241

Fericesc pe aceia, care le-au slujit
norocul a lăcu] în niște pământuri ca acelea, um-
brite supț aripile dreptei ocărnuiri. ZILOT, CRON.,
ap. HEM. 1666. Mulfămește cucoanei, că... ai dat

/i

Si am ajuns supț aripile
părintelui protopop Andrei.
COORU-ORĂBUȘANU, c. 9.

peste belșug, luându-le sub aripa dumisale. CREAN-
GĂ, p. 330.

(3. (P. ast.) ~~Aripa oilor~~ Loc îngădit,

(Complinit prin
oilor)

unde stau oile în timpul nopții (HEM. 1671),
o margine a adăpostului obișnuit al oilor (CHEST.

V 46/23 |

Ciobanii când veghează
noaptea la oi... dorm...
sub cerul liber - la aripa
oilor. CHEST. V. 38/49,

cf. V 8/94. "Cotiba"

în care veghează ciobanii la oi ~~46/23~~ (ib. 38/4,

cf. 38/21). Expr. A sta la aripa = a păzi oile

pe câmp. ib. 38/90.

Numele unei boli

4° (Namen la pl.) Aripa boală de
copii (sugari) constând în convulsii intesti-
nale. Când un copil se încoandă, bate din
picioare și plânge foarte mult, cred românii
cele din Bucovina că a căpătat morbul
numit „aripa”. MARIAN, NA. 389, cf. ib.

5° Compuse: (Aripa-gîstei (Entom.) = Ptero-
phorus pentadactylus) adic fluturaș de
culoare albă ca zăpada, cu aripile dinainte
despicate în două, iar cele dindărăt în trei părți.

77-
În forma unei pene de gâscă; se arată mai ales
în Iunie și Iulie. MARIAN, INS. 307; Hsu.

Superstitive) aripa-sataniei = duhul rău.

In Muntenia, Avestița sau Aripa-Sataniei e un spirit rău, care omoară pruncii în pântecul mamelor sau îndată după naștere.... TEODORESCU, ap. HEM. 2162. Eu, sfântul Iosif, ... întâmpinai pe Avestița aripa-Sataniei. ap. HEM. 2163.

H 16.

Nome care se ~~deosebesc~~ ^{oricărui} obiect, organ, aparat etc. care

II. 10. ~~Orice~~ are forma, poziția ^{și funcția} a

^{înținse ale unei} aripelor ~~de~~ păsări sau ~~de~~ insecte: (a) (Tkt.)

membrana de înnoțat la pești, înnoțătoare; aripicioară. L.B. Să-ți împodobești urechile... cu aripi și os de pește. DRĂGHICI, R. 158; (B.)

(Bot.) Partea membranoasă a samarei.

O sumă de plante (suscaiu d. ex.) leagă semințele lor de niște umbrelețe fine, care pot pluti cu cel mai ușor vânt, până la distanțe mari. Altele au semințe cu aripi (ale palmei pare că ar fi niște lăcuste), și când rodul s'a copleșit, un singur copac poate semăna, pe timp de furtună, o țară întreagă. MEHEDINȚI, G. F. 165;

c) (Tehn.) La piese, instrumente, aparate, mașini, etc.)

Partea ^{de pârâre} ieșită în afară și

având forma unei aripi. ~~Într'un~~ Într'un calorimetru se află așezată o axă verticală, prevăzută cu aripi. POVI, F. 163. [Laminarea] unui oțel profilat, în carul nostru, un oțel colțar (cornier) cu aripi grele. IOANOVICI, TEHN. 144;

d) ^{organ} Organ de aeromobil ~~care~~ formează un

~~corp solid~~ cu forma determinată ^{asa fel}, în:

cât să prezinte o rezistență minimă ^{la} înaintare și să producă o forță ^{de susținere (sau propulsie)} portantă, când

se deplasează în aer. LEX. TEHN. (cf. plan) ^{de susținere}

V (avion, plan etc.)

e) zid de sprijin care pleacă de la portalul unui tunel și, așezat înclinat pe axa tunchului, e destinat să susțină taluzele tranșeei de acces. id.

f) (Anat.) ~~Partea extremă a unei clădiri.~~

Aripa bisericii = streașina dela cel mai ~~de~~ sus turn (COSTINESCU). Aripa bisonului: pteroma. HEM. BOBB.

La d. sus pre el diavolul intru avânta cetate și-l puse pre el spre aripile besericii. BIBLIA (1688).

← Pre aripa bisericicii stând, pre Amnezeou cuvântului propoveduit, MINEIUL (1776), 1947;

g) (Morărit) parte a morii, alcătuită (la moara de vânt) din scânduri înfipte într'un butuc și legate între ele cu chingi sau (la moara de apă) din scânduri fixate pe circumferința roții și care, împinse de vânt sau de apă, pun în mișcare pietrele morii; Vcupă, blida, cânză, ciutura.

V fofelă de la roata, tun care bate apa (COSTINESCU);

Moara de vânt este o moară cu aceea de apă, cu singura deosebire că roata mișcată de apă este înlocuită cu o roată cu aripi mari, ce este pusă în mișcare de vânt. DAME, T. 159. La o moară de vânt, în grindeiu sânt așezate aripile pentru vânt, prin ajutorul cărora roata-cu-crâng macină. Hăicoani, in-lacii, apă HEM. 1669.

~~feșca dela roată, în care bate apa.~~ Aripa roții = feșca. Roata din apă se face cu 10-12 cupe sau kâmpii, în care izbește apa. HEM. 1669;

g) fiecare din cele două scânduri laterale care mărginesc scocul ce duce apa la moară. DAME, T. 148-149;

h) (Tes.) fiecare din crucele vântel. niței; răderuci, crucepe, cumpene, oțetoze, fofelante. id. ib. 140.

i) (Anat.) hărțea laterală a nasului. (BARCIANU); De un sfert de ceas e în ceardac, cu sașfita pe cap, cu ochelarii pe aripile nasului.

V nară.

I. BASARA BESCUI, 4 UC. 58;

j) pulpama (unei haine). Aripa sumanului. DORF;

k) Fâșie de hânză, cu care se prelungește hânza inferioară a corăbii. DORF;

l) (Dogărie) cele două doage extreme ale flui. dului unui butoi; doage mici, sfârcuri. DAME, T. 89;

m) (la trăsură, automobil etc.) apărătoare de noroi, așezată deasupra roții. HEM. 1670; COSTINESCU.

Am dat în cături aripile portiei. BENIUC, V. 67

2° Ceea ce are poziție analogă cu a aripelor, la dreapta și la stânga unui tot, considerat ca un întreg.

⊕ Conservatorii vor și dispu
să se închine în fața
prezentului american cu
mai multă grabă chiar decât
reprezentanții aripi de dreapta
a laboratorului SCANTEIA, 1951, n. 2178

↳ Oportunității noastre
fost de acord cu
aripa revoluționară
o. congresului.
I.P. 6/658.

↳ Aripa stângă a burgăziei... a fost
nerădăcinată, după revoluție, să
aruncăm în lăcușul lui GEORGHU-DEZ
R.P. 44.

În 1927, revoluția a fost
înăbușită prin trădarea aripei reacționare a Kuomintang-
lui, care a rupt frontul unic revoluționar... CONTEMPORANUL

S. II. 1949, 201
ANUL 158, 3/1

(Mil.) (În opoziție cu temeiul
= centrul, mijlocul) Marginele, flancurile, capetele
unei armate (forțate la război).

Drâmba cea de oști,
care eră orânduită spre Suceavă, au cuprins cât ține
Soroca și finutul Iașilor... până în celatea Sucevi,
temeiul, iar aripile până în munte agiungeș. M. CO-
STIN, LET. I, 204. Nu se băteș temeiul oștilor, numai
aripile se hărășif. NECULCE, LET. II, 288. Spre a
lărgi această bază (de operație lângă Dunăre), aripa
dreaptă a armatei, sub generalul Krädener... se în-
dreptase spre Nicopoli. MAIORESCU, D. II, 76.

↳ înțele sau navale,
aflată în mers sau
dispusă în vederea unei
lupte.
La
La + 294/2.

Acele părți de locuri fuseseră mai cu seamă
întărite de aripa stângă a dusmanului. MA-
CEDONSKI, O. III 79. (Păst.)

Când se pășunează oile, și ciobanii voese a le întoarce,
(li) se ize la marginea oilor: areapă. (Rece, în Vâl-
cea), ap. HEM. 1871. Poet. (în Biblie) Aripile pă-
mântului = extremitățile pământului. A te apucă
de dripile pământului, a scutura necurașii de pre-
dinsul. DOSOFTEIU (1683), ap. GOR. I, 267/4.

↳ Oile depe una din
laturile unei turme
în mers.
La
La

↳ Fracțiune dintr-o
grupare (sau partid)
politică (care se ascără
de obicei, în sala de se-
dinte, de-o parte
sau de alta a
grosului grupării)

[Accentuat și aripă. | Pl. aripi și aripe. |
Si: (învedit) ărepa, s.f.; areapa, aripa,
haripa, hăripă, lărpă, ărpă, hăripe s.n.]

— Din lat. alapa: fr. aube, Schaufel am Mühlrad,
prov. aubo, arbro, „Radschaufel“, span. alabe
Schaufel des Mühlrads (cf. aripa roșii de moară),
Rohrgelocht an beiden Seiten des Wagens (cf. aripa
trăsurii), Dachtraufe (cf. aripa bisericii), der bis zur
Erde herabgekrümmte Baumzweig (POLIZU cunoaște
și sensul „Zweig“) etc., portg. aba, Rand, Vorsprung
oines Gebüdes, Schirm einer Mütze etc. (cf. sard.
alabares „tavole del basto, parti laterali del petto“,
v.-prov. alabier „arbre de la roue d'un moulin“, etc.).
Lat. alapa însemnează „palmă (= lovitură)“, de unde
s'a derivat alapare „a palmui“. Acest sens pare a fi fi-
gurat, iar cel original pare a fi fost „die Hand, den
Arm schwingen“, așa încât alapa, păstrat în limbile
romanice, ar putea fi un substantiv postverbal cu în-
țelesul „Schwinge“, de unde apoi „Flügel“. Din acest
sens, păstrat numai la Români (unde ala pare a fi luat
de timpuriu sensul de „Achsel“, cf. subsuară), s'au
desvoltat celalalte, dintre care sensul de „lofează“
la roata de moară și de „apărătoare“ (cf. fr. „ailes
d'un chapeau“, grec. πτερόν, lat. „pinnaculum“) par
a fi străvechi. Forma ărepa se explică din plur.
ărepite (și ărpă, cu singularul ărepiță, ărpă,
la Aromâni), format după analogia lui capete (cu

care e sinonim în înțelesul de „părțile extreme ale unui lucru”, cf. *fran.* „ailes d'une armée”. Meyer-Lübke, *Zeitschrift*, xxxi, 582-586. Cf. și Schuchardt, *Zeitschrift*, xxxi, 721-725, care citează și alte derivate romanele ale lui *alapa*, al cărui sens fundamental crede a fi fost „palma mâinii” (de unde sensul derivat latin „lovitură cu palma”), iar pentru diferitele treceri semantice admite o încrucișare cu cuvântul *ala*, care avea un sens și, mai ales, o formă apropiată. Schimbarea accentului și trecerea lui *a > i*, care poate să se fi întâmplat în mod independent în domeniul de răsărit și în cel de apus al teritoriului românesc, se găsește la Români și la Spanioli: *alabe* și *alibre*. Forma arom. *aripă* poate fi influențată de Slavi: cf. sloj. *pera*, gen. *pereta* „pană”, *perot*, *perut*, -*uta* „aripă” (Schuchardt).

ARIPĂRITA *v.f.* (Păst.) Oare care
 totdeauna merge la marginea cârdului.
 DAME, T. 68. *v.f. aripă* (II 20). [Pl. -rite.]

— Forma feminină (derivată prin suf. motiun. -*ită*) dintr'un subst. ipotetic **aripar* „care merge la aripa cârdului”, derivat din *aripă*, prin suf. *nosu*. agent. -*ar*.

-ărită.

ARIPĂT, -A *adj.* 1° (după păsări)
 Împușcată în aripă; a linsă numai de o
 alică (la o aripă). Rățele iar au înnegurat cerul,
 și iar buluc asupra noastră, și iar pocnele după
 pocnele, și iar cădeau, care aripate, care moarte.
 SADOVEANU, SĂM. VII, 65.

2° ~~cu aripă~~

[Moartea se înfățișă celor antici sub] icoana..., mai blândă, a unui junu geniu aripat, stingând pe pământ o săclie. ODOBESCU, I, 212.

Se umpla casa cu riste
 zivine aripate. ISPIRESCU, II, 100. &

3° (Tekn.) Care sînt poverite cu
 dispozitive în formă de aripă sau aripioare.

& Entuziasmul marelui
 nebunăt față de su-
 ciușle și stufăriile celor
 lacuri, tinut neatârnat
 al sălbătăciunii
 aripate. SADOVEANU, N.F. 53.

Roata aripata... care se invarteste mecanic,
pentru a produce circulatia aerului cald.

IONESCU-MUSCELA, TES. 150.

40 (Bot.) Angulii aripati GRE. ~~cf. aripa (II 10).~~

Prevedind cu aripa (v. aripa II 10).

CESCU, FL. 22. Semințele nearipate. id. 16. 54. Sămănta aripată. DBT. PR. LEMN, 54.

- Participiul lui aripa ^{cu valoare de} ~~derivat~~ a. djectiv.

mm

ARIPĂ v. IV. Refl. (despre copii, în superstiții) A căpăta boala, numită aripă (v. aripa I 4°).

Și nu mănânce aripă de pasăre [femeia însărcinată], căci se aripeste copilul. SEZ. III 150. [Prec. ind. aripesc.]

- Derivat dela aripă (II 4°). cf. aripa-satanei și aripi.

mesique

ARIPIOARĂ s. f. Diminutiv al lui aripă.

10 Aripă mică.

De-aș fi pasărea ce zboară, Fălsând din aripioară... C. NEGRUZZI, II, 30X. Tăunele zise? fine acest pufuleț din aripioara mea. ISPIRESCU, L. 44.

Un joben creșterii de înalt, și presa creșterii asemănătoare aripilor de pui golasi.

JAHIA, N. 102.)

Alba pădruică Pe arac se urcă, N'are aripioare, N'are nici picioare (II. Fasolea) TEODORESCU, P. P. 220 GOROVEI, C. 140. S'o găsit un om de treabă Ș'o crescut pui de grabă, Ș'o adus la pui mănăcare, Pân'o făcut aripioare. SEZ. III, 154.

v, cf.

1 Fig. „Filosofia lui Mach”, ca un curent
 ce nu se adăposteste numai sub aripioara fi-
 deismului, ci ajunge direct la fideism. LENIN,
 MAT. EMP. 244.

Ceci este imposibil să învingi
diversa de distanță, oportu-
nisti, fără a duce o luptă
sistematică împotriva spirite-
lui de împășinare, care ascunde
sub aripioara lui pe oportu-
nisti. STALIN, PROBL.
 LEN. 344.

Dubă aceea, te [racilor] smulg
 aripioara din neșleac de la coadă.
 SADOVEANU, N.F., 90.

29. Spec. Membrana de in-
 notat, „notătoarea” peștilor. Au și ceilalți pești niște
 aripioare mici. DRĂGHICI, R. 91. Peștii au început
 a o pișcă [pe lapă], a o mușcă [a o bala cu aripioarele].
 SBIERA, P. 61. (Cic. fura. aileron, grec. aripioara.)

31/18. [Peștii] V...

3°. (Tehn.) (La ^{fișe} instrumente, ustensile, aparate, mașini etc.).

Partea ieșită în afară și având forma unei mici aripi;
 dispozitiv cu această formă. ^{cf. aripă (1°)} ~~inșurub~~ ~~și~~ ~~pinch~~ ~~In~~ ~~buzi~~ ~~de~~
 cupru, prevăzute cu aripioare. CUDALBU, A85. Magina
de răsucit cu aripioare. IONESCU-MUSCEL, JES. 212, 216.

Viteza fusului cu aripioare. id. ib. 216. ~~inșurub~~
 Pinlite pentru strâns cu mână, ... prevăzute sau cu
 aripioare sau cu mici tăieturi ca o pilă, ca mână
 să nu alunecă în timpul când o strângem. SOARE,
 MAS. 22. | Spec. (Tehn.) Partea mobilă a aripii de avion, sau
 LEX. ~~TEHN~~ vind pentru comandă și control. Cf. LEX. TEHN.

[Pronunț. -ri-pion-] Pl. -pionare.]
 -derivat dela aripă cu suf. -ionă

ARIPITĪ, -Ă adj. (Rar, regional) = aripat.

Furnicele sânt de trei feluri: furnică mare, furnică neagră sau mică și furnică aripită, care are aripi. (Volta, comit. HEM. 1073. ripat.

- Derivat dela aripa cu suf. - it.

ARIPÓS, - OASĂ adj. (Neobisnuit ~~rar~~) (Forma ~~he~~ rară, car = ~~zărătoasă~~!) Tare în aripi; iute. cf. LM.

Plin de aripi,

Tavanurile acestei galerii... au... o bogată ornamentare... E un cer, tăiat în dungi aurite și semănat cu flori și păsărele... La noi [la "Ateneul român" din București], aspectul aripós al acelor curioase tavanuri înălțate în piec s'a potolit oare-cum prin podobe de un caracter mai grav. ODOBESCU, A. R. 39.

- Derivat dela aripa cu suf. - os.

ARISTAT adj. m. (Bot.)

(Despre vârful franzei) Pre-văzut cu un vârf lung și subțire ca o țepușă. DGT. PL. LEMN. 215.

- N. din fr. aristée.

ARIȘTĂ s. f. v. arest.

ARIȘTE s. f. v. arest.

ARISTOCRAT, -Ă s. m. s. f., adj.

1.º Subst. (s. m. s. f.) Reprezentant al aristocratiei sau o reprezentanță; Persoană ~~tot~~ care aparține aristocratului.

Arta aristocratică; sau o reprezentanță;

↳ persoană ~~frumoză~~ aleasă.

De-aș fi nimerit Ciobăncușe cum văzusem într'o carte ce-am citit. Ca un om ce din natură nu am fost aristocrat, fără pierdere de vreme m'asi și și amoretat. ALEXANDRESCU, M. 203.

Jos aristocrației ei

- derivat dela aripa cu suf. - os.

ARISTAT adj. m. (Bot.)
~~(despre vârful frunzei)~~ Pre-
văzut cu un vârf lung și
subțire ca o țepușă. DET.
PL. LEMN. 215.

- st. din fr. aristée.

ARIȘTĂ s. f. v. arest.

ARIȘTE s. f. v. arest.

ARISTOCRAT, -Ă s. m. și f., adj.

1.º Subst. (s. m. și f.) ^{persoană} ~~Reprezentant al~~ care aparține aris-

tocratiei, sau o reprezentanță.

v. persoană ~~fructu~~ aleasă.

De-aș fi nimerit Ciobăncușe cum văzusem într-o carte ce-am citit. Ca un om ce din natură nu am fost aristocrat, fără pierdere de vreme m'ași și și amoresat. ALEXANDRESCU, M. 262.

Jos aristocrației și
ne mânăncă, să punem p'altă.
Țilot, CROM. 350.

Trebue ca o
victima să cadă
sub entitul aris-
tocratilor.

CA. PETRESCU, T. II
382.

Nou[le] pături sociale... au aruncat
pe ce dinlea plau literatura arist-
ocratilor. VITNER, CR. 129.

Mindzenty unel-
 tea cu ajutorul a-
 ristocrațiilor ... res-
 tabilirea monarhiei
 habsburgice în Un-
 garia. SCANTEIA, 1949, nr.
 1363.

Fig. Fram îngrijit gândind la bițele
 mele flori plebeu, cum o să se simtă de umilate, când
 vor primi vizita acestor aristocrați. C. NEGRUZZI,
 I, 99.

~~... de Persoană de faimă, aleasă. CADE.~~

Care aparține aristocrației.

2° Adj. Damele aristocrate din Florența.

A4ECSANGRI, DACIA, Lit. 258. | Fig. | În concep-
 ția claselor cefoatatoare) Notit, distinct,
 ales.

Iată un
 balcon împodobit cu flori aristocrate: camelii, fușii...
 și felurile roze. C. NEGRUZZI, 323.

[P.L. (ad 10) - aristocrate].

- N. din fr. aristocrate idem.

ARISTOCRATIC, -Ă adj.

Do aristocrați, în spiritul
 aristocrației, propriu aristocrației. Să schimbe duhul
 instituțiilor, care sânt aristocratice. PURICARIU, X,
 18.

V(a. 1848).

crăția-i mână, spre a i-o săvârși. HOGAȘ, HR. 90.

In care predomină aristocrația. Sânt state
 aristocratice foarte descentralizate și sânt state de-
 mocratice foarte centralizate. MAIORESCU, D. II, 145.

(cu funcțiune adverbială) Ca aristocrație. Răți
aristocratice. COȘBUC, B. 217.

- N. din fr. aristocratique idem (fr. à protocra-

ti kōss).

ARISTOCRATICĂ adv. (Invechit) Inf. chlp aristocratic, ca aristocrații. POENARU, PONTBRIANT. — Derivat din aristocratic, suf. -ă este.

H suf.

do

ARISTOCRATIE s.f. (Antic. ~~grecă~~)

Formă de guvernământ, în care puterea statului era în mâna celor noți (prin naștere), domnie a nobilimii. (Aici țărăni) ^{Pățura de} ~~Clasa socială~~ a celor de sus, ^{a claselor exploatate,} a celor mici: grați (prin naștere); boierime, nobilime, proprietăți.

Coconul Andronache era din soiul acel amfibiu (numeros în Moldavia), care se ține mai presus de „starea a doile” (în notă: „boierii mici”), și pe care aristocrația nu-l socotea, nici îl primește între ea. C. NEGRUZZI, 72. ^{72.} Pentru noi, sânt proprietarii teritoriali..., dar de aristocrație nu poate fi vorba în statul nostru.

MAIORESCU D.T. 144. | Vârful privilegiat ale oricărei clase sau grupări sociale. Aristocrație muncitorească (În statele capitaliste) categorie de muncitori bine plătiți, ruși de masă și găsiți sub influența ideologiei burgheze.

„Oceață” pătură de muncitori burghezi — spune Lenin — sau de „aristocrație muncitorească” — formula spiritului principal al Internaționalei a III-a. STALIN; ~~LENIN~~ LENIN, 126.

PROBL. x

Burghezie imperialista coruptă... țara superioară a muncitorilor edificați, era țara aristocrației muncitorești. I.P.C. (b) 230.

[Pl. - crati.]

- N. din fr. aristocratie (gr. ἀριστοκρα-
τία), ~~idem~~.

do

ARISTOCRATIE s.f. Clasa ^{sau totalitate} aristo-
cratică; ^{nobilime, boierime.} aristocrație. Cf. aristocratic. [Pl. - imii.]

- Derivat dela aristocrat cu suf. -ime.

do

ARISTOCRATISM s.n. Alitudine aristocra-
tică; eleganță de nobil. (în societatea burgheză, mai presacii)

[La Colobescu și la Pleșcu
dri]... același aristocra-
tism rafinat.
IBRAILEANU, SP. CR.
214.

Această boală dă u-
meori marelă umă a-
numit aristocrație
conducătorilor față de
masile nemilitate încă
în istoria revoluției
STALIN, D.L. 33.

- N. din fr. aristocratie.

do

ARISTON s.n. (Muz.). Vechiu aparat
muzical ~~(cu ansă)~~ semi-automat, asemănător
unei mici flășnete, și care - acționat cu o mani-
velă - execută mecanic arile de pe niște discuri
(^{făcute din} carton sau ^{din} tablă perforată). Cf. CERNE,
D.M. [Pl. - toâne.]

ARISTOTELIC, - A adj. De la sau cu privire
la Aristoteles; care ține de (filosofia lui) Ari-
stoteles, potrivit doctrinei lui Aristoteles. Cf.
peripaŝetic.

- N. din fr. aristotélique idem.

ARIȘVERIȘ s.m. v. alișveris.

ARITMETIC, - A adj.

De aritmetică; întemeiat pe aritmetică.
Adevărurile aritmetice și geometrice se stabilesc de
la început sub forma unor judecăți universale și ne-
cesare. MAIORESCU, L. 75. Calcul aritmetic.

Eu punca la îndiață
capacitatea aritmetică
a persoanelor științe
SADOVEANU, A.F. 137

- N. din lat. arithmeticus, -a, -um
(< gr. ἀριθμητικός) idem.

ARITMETIC s.m. (Neobiznuit) =
aritmetician. DICT. [Pl. - tici.]

ARITMETICĂ s.f.

Știința calculului cu numere, știința care se ocupă cu studiul
formării numerelor. Creangă, A. 70. Fost-a scris
părintelui Duhu... să ne învețe și câte o leacă de arit-
metică, de gramatică, de geografie. CREANGĂ, A. 70

ajutorul cărora se învață această știință.

Aritmetica pentru clasa a II^a elementară.

Fig. Calcul, socoteala, obișnușcă.

Aritmetica veche filuce. QHEREA, ST. CR.

III 159. [Pl. - tici.]

disciplină matematică care se ocupă
cu studiul numerelor și al opera-
țiilor elementare (adunarea, scăderea,
înmulțirea, împărțirea, ridicarea
la putere și extragerea de rădăcini) care
se pot face cu aceste
numere. M. DICT. TEHNA

♂ Domnul Colac socotea
aritmetica rațională
drept cel mai important
obiect. SADOVEANU, A.F. 130.

- N. din lat. arithmetica, idem (< grec. ἀριθμητική, din ἀριθμός „(în) număr, socotesc”, de la ἀριθμός „număr”).

ARITMETICESC, -EASCĂ adj. = aritmetic.

- Derivat dela aritmetic cu suf. -esc.

ARITMETICEȘTE adv. Conform aritmeticii, potrivit regulilor aritmetice. Făcând socotala aritmetică, am ajuns la același rezultat.

- Derivat dela aritmetica cu suf. -este.

ARITMETICIAN s.m. (Mat.) Persoană care se ocupă cu știința aritmeticii; specialist în aritmetica. DICT. [Pl. -cieni.]

- N. din fr. arithméticien idem.

ARITMIC, -Ă adj. (Care n'are ritm, care nu este ritmic); neregulat.

- N. din fr. arythmique idem.

ARITMIE s.f. (Pat.) Alterare a ritmului normal al unui organ. Aritmia inimii. DICT. [Pl. -mii.]

- N. din arythmie (gr. ἀρυθμία) idem.

ARITMOGRAF s.n. (Mat.) Aparat care săvârșește sau înregistrează mecanic operațiunile aritmetice. Cf. aritmometrul. [Pl. -grafe.]

- N. din fr. arithmographie idem.

do

ARITMOLOGIE s.f. (Mat.) Studiul proprietăților numerelor, independent de operațiile ce se pot efectua cu ele (LEX. TEHN.); știința generală a numerelor, a măsurii mărimilor. [Pl. -logii.]

- N. din fr. arithmologie, idem.

do

ARITMOMETRU s.n. Aparat ~~care~~ care face mecanic operații aritmetice. Cff. aritmograf. [Pl. -metri.]

- N. din fr. arithmomètre (compus din fr. arithm. „număr” și mètre „măsură”).

ARIUȘ adj. masc. v. arius.

ARIUȘ s.m. (Bot.) v. aliu.

ARIUȘ, -Ă adj. (Numai în expresia)

Măr arius = (o specie de măr care se coace de timpuriu și are gust acru). REV. (RIT. III 86, cf. (pentru Ban) JAHRESBER. III 313, (pentru Olț.) HEM. 1674. Mărul ariug se se coace mai de timpuriu. i. b. VI [și: ariug adj. m.]

Etimologia necunoscută. Dacă cumva caracteristica acestor mere ar fi că sânt tari, vârtoase, s'ar putea apropia ariuş de ung. erős „tare, vârtoș”.

✓ Măr ariugă se cheamă acela, care face mere de Sânt-Petru, acrișoare. i. b.

9; și ariuşă adj. invar.

ARIDUSĂ adj. iuvan. v. aridus.

ARIVIST, -Ă s. m. f. (Peior.) (Persoană) care caută să parvină, prin orice mijloace

la o situație în societate sau într'un anumit domeniu de activitate. ~~cf. case.~~ [Despre P. Carus]

Avem în fața noastră pe leaderul unei companii de arivisti literari americani... LENIN, MAT. EMP., 252. [Pl. -riști / -riște.]

~~Vechii politici din partidele ghebo-masinate arivisti.~~

- N. din fr. ariviste idem

ARIVISM s. n. (Peior.) Atitudinea și procedeele arivistului. [Pl. -isme.]

X sau fel de a procedea al

- N. din fr. arivisme idem

~~ARJUN s. n. v. ajun.~~

ARJUN s. n. v. = ajun. Colacii sunt de trei feluri: mici, mijlocii și mari. Colacii mijlocii se dau în unele sate preotului. Când îmblă cu arjunul (ajunul) la bra: cum ori la Boboteaza. SEZ. I 138.

[Pl. (neobisnuit) - urii.]

— Explicarea acestei forme pare a fi următoarea: alături de *adjanare (= jajanare), de unde poate derivă cuvântul nostru ajun (s. v.), pare a fi existat o formă *arjunare cu substituirea, obișnuită în limba poporului roman, a prefixului ad- prin ar- (cf. armăsar). Astfel s'ar explca verbul *arjună, din care arjun e un substantiv postverbal (ca ajun din ajună).